

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

**ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Οργανωμένες δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο για διδακτική αξιοποίηση παιδικών τραγουδιών και παραγωγή προφορικού λόγου: απόψεις και πρακτικές εκπαιδευτικών

Children's songs activities in Preschool Education and oral text production: preschool teachers' beliefs and practices

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ

A.E.M.: 3413

ΕΠΟΠΤΡΙΑ: ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΥ

Β' ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΝΤΙΝΑΣ

ΦΛΩΡΙΝΑ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2020

Πίνακας περιεχομένων

Ευχαριστίες.....	3
Περίληψη.....	4
Abstract	5
Κεφάλαιο 1 ^ο : Εισαγωγή.....	6
Κεφάλαιο 2ο: Θεωρητικό πλαίσιο	8
2.1 Γλώσσα και προσχολική εκπαίδευση.....	8
2.2 Γραμματισμός, πολυγραμματισμοί και πολυτροπικά κείμενα.....	11
2.3 Παιδικά τραγούδια και μάθηση.....	15
2.3 Οργανωμένες δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο.	17
Κεφάλαιο 3: Μεθοδολογία έρευνας	18
3.1 Ποιοτική έρευνα.	18
3.2 Ημι- δομημένη Συνέντευξη.....	18
3.3 Σκοπός έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα.	19
3.4 Συμμετέχουσες στην έρευνα.	20
3.5 Ανάλυση Δεδομένων.....	20
Κεφάλαιο 4: Αποτελέσματα έρευνας.	22
Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα έρευνας.....	39
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	41
Παράρτημα.....	43

Ευχαριστίες

Για την εκπόνηση και την ολοκλήρωση της παρούσας ερευνητικής εργασίας, η οποία ολοκληρώθηκε σε δύσκολες συγκυρίες στην περίοδο της υγειονομικής κρίσης λόγω covid-19, με τη συστηματική προσπάθεια εμού και των καθηγητών μου, θα ήθελα να ευχαριστήσω πρωτίστως την επόπτρια της πτυχιακής μου κ. Χριστίνα Σιδηροπούλου για την εμπιστοσύνη, την υπομονή, την αμέριστη βοήθεια της, και για όλες τις πολύ χρήσιμες συμβουλές που μου έχει δώσει. Θα ήθελα επίσης, να ευχαριστήσω τον κ. Κωνσταντίνο Ντίνα για την εμπιστοσύνη στο πρόσωπό μου, την υπομονή και την κατανόηση που έδειξε όλο αυτό το διάστημα.

Επιπλέον, θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου προς τις εκπαιδευτικούς που με βοήθησαν να υλοποιήσω αυτήν την εργασία με την θερμή και άμεση βοήθειά τους στις συνεντεύξεις που μου παραχώρησαν. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους φίλους μου για την διαρκή συμπαράσταση και ενθάρρυνση που μου έδειχναν και συγκεκριμένα τους Αλέξανδρο Παρασκευά και Έλσα Λίτσιου, καθώς και την οικογένειά μου. Συγκεκριμένα, στους αγαπημένους μου γονείς, Παναγιώτη και Ανδρομάχη, για την υποστήριξή τους όλα τα χρόνια των σπουδών μου, τα αδέρφια μου Κωνσταντίνο και Αναστασία, και τέλος, τους ανιψιούς μου, Νικόλα και Μιχαήλ, για τις στιγμές που μου έδιναν όλη την υποστήριξή τους.

Περίληψη

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία με θέμα «Οργανωμένες δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο για διδακτική αξιοποίηση παιδικών τραγουδιών και παραγωγή προφορικού λόγου: απόψεις και πρακτικές εκπαιδευτικών», παρουσιάζονται η μεθοδολογία, τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα μιας έρευνας που πραγματοποιήθηκε στην Κοζάνη το σχολικό έτος 2019-2020. Πρόκειται για μια ποιοτική έρευνα, η οποία, μέσω συνεντεύξεων, ερευνά τις απόψεις και τις πρακτικές των νηπιαγωγών σχετικά με την διδακτική αξιοποίηση παιδικών τραγουδιών, καθώς και τη συμβολή τους στην ανάπτυξη του προφορικού λόγου των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Από την ανάλυση των δεδομένων προκύπτει ότι οι νηπιαγωγοί υιοθετούν τεχνοκρατικές πρακτικές και είναι περισσότερο δασκαλοκεντρικές, εμπλουτίζοντας όμως το έργο τους με παιδοκεντρικά στοιχεία. Αυτό το γεγονός δείχνει ότι οι απόψεις τους συμβαδίζουν μέχρι ένα σημείο με τις σχετικές έρευνες και τα προτεινόμενα προγράμματα σπουδών για το νηπιαγωγείο (επίσημο και πιλοτικό), ενώ διαφοροποιούνται από αυτά σε ό, τι αφορά τη διαδικασία εφαρμογής κατά τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας.

Λέξεις κλειδιά: παιδικά τραγούδια, γλώσσα, προσχολική εκπαίδευση, ποιοτική έρευνα

Abstract

In the present work of “Children’s songs activities in Preschool Education and oral text production: preschool teachers’ beliefs and practices”, are presented the methodology, results and conclusions of a study that took place in Kozani during the school year 2019-2020. This is a qualitative research, which, through interviews, investigates the views and practices of preschool teachers regarding the didactic use of children's songs, as well as their contribution to the development of oral speech of preschool children. The analysis of the data shows that they adopt technocratic conceptions and are more teacher-centered but enriching their work with child-centered elements. This fact shows that their views are in line with the relevant research and the proposed curricula for the Early Childhood Education, while they differ from them in terms of the practical part during the learning process.

Key words: Children’s songs, Language, Preschool Education, Qualitative research

Κεφάλαιο 1^ο : Εισαγωγή

Η γλώσσα είναι σημαντική στο Νηπιαγωγείο, γιατί βοηθά τα παιδιά να επικοινωνήσουν με τους συνομηλίκους τους, αλλά και με τους μεγαλύτερους τους, να αναπτύξουν τον προφορικό και τον γραπτό ακόμη λόγο τους και να αναπτυχθούν κοινωνικοσυναισθηματικά. Στο Νηπιαγωγείο μπορούμε να αξιοποιήσουμε πληθώρα κειμένων. Από τα μονοτροπικά που χρησιμοποιούσαμε παλαιότερα, περάσαμε πλέον στην εποχή των πολυτροπικών κειμένων και μπορούμε να τα αξιοποιούμε όλα, σύμφωνα πάντα και με το Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου. Διανύουμε πλέον την εποχή όπου από την ανάγκη για γραμματισμό έχουμε περάσει στην ανάγκη για πολυγραμματισμούς, καθώς υπάρχει ανάγκη να προσαρμόζεται ο λόγος και η επικοινωνία ανάλογα με τις κοινωνικές και τεχνολογικές εξελίξεις.

Τα παιδικά τραγούδια μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη, μεταξύ άλλων, του προφορικού λόγου των παιδιών. Είναι ένα παιδαγωγικό εργαλείο με θετική συμβολή στην ανάπτυξη των παιδιών και παιδαγωγικό, κοινωνικό, ψυχολογικό αντίκτυπο. Είναι ένα παιδαγωγικό εργαλείο που μπορεί να αξιοποιηθεί με ποικίλους τρόπους δίνοντας έμφαση στο κείμενο, τις εικόνες του, το ρυθμό, τη μουσική του και αναδεικνύοντας την εν δυνάμει πολυτροπική του διάσταση.

Οι οργανωμένες δραστηριότητες υπό την νέα τους θεώρηση ως μαθησιακές εμπειρίες με νόημα για τα παιδιά, σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο (2014), οφείλουν να προκύπτουν από τις αλληλεπιδράσεις νηπιαγωγού-παιδιών και να ακολουθούν αρχές της διαφοροποιημένης παιδαγωγικής και της συνεργατικής μάθησης. Στις οργανωμένες δραστηριότητες μπορούν να προσεγγιστούν τα παιδικά τραγούδια δημιουργικά και να αξιοποιηθούν, για παράδειγμα, οι δυνατότητες των ΤΠΕ ή να χρησιμοποιηθούν δημιουργικά διάφορα σημειωτικά συστήματα.

Οι παραπάνω λόγοι μάς ώθησαν να πραγματοποιήσουμε στο πλαίσιο της πτυχιακής μας εργασίας μία ποιοτική έρευνα που αποσκοπούσε στη διερεύνηση των απόψεων και των πρακτικών των εκπαιδευτικών της προσχολικής ηλικίας σχετικά με την αξιοποίηση των παιδικών τραγουδιών στην τάξη του Νηπιαγωγείου και συγκεκριμένα στις οργανωμένες δραστηριότητες, καθώς και την σύνδεση των παιδικών τραγουδιών με μαθησιακούς στόχους που αντλούν από το γνωστικό αντικείμενο της γλώσσας. Οκτώ νηπιαγωγοί αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνά μας

και με την μέθοδο της ημιδομημένης συνέντευξης συλλέξαμε τα δεδομένα μας. Η ανάλυση των δεδομένων βασίστηκε στη θεματική ανάλυση και ανέδειξε τις απόψεις και πρακτικές των νηπιαγωγών για τα παιδικά τραγούδια και την δυνατή αξιοποίησή τους στη μαθησιακή διαδικασία. Η εργασία αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζεται το θεωρητικό πλαίσιο και η μεθοδολογία έρευνας. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζονται τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα της έρευνας. Τέλος, ακολουθεί η βιβλιογραφία και το παράρτημα.

Κεφάλαιο 2ο: Θεωρητικό πλαίσιο

2.1 Γλώσσα και προσχολική εκπαίδευση

Σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ (2002) η γλώσσα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ταυτότητας του κάθε ανθρώπου. Βοηθά τα παιδιά προσχολικής ηλικίας να αποκτήσουν και να μοιραστούν εμπειρίες, να αλληλοεπιδράσουν με τους συνομηλίκους του ή τους μεγαλύτερους, να γνωρίσουν τον κόσμο και να κοινωνικοποιηθούν. Η γλώσσα είναι ένα σύστημα που βοηθά στην επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων. Βοηθά επίσης στις διαπροσωπικές σχέσεις τους αφού μπορούν να ανταλλάξουν απόψεις, γνώσεις, εμπειρίες, να διαφωνήσουν και να εκφράσουν συναισθήματα (Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου, 2014).

Καθημερινά χρησιμοποιούμε την γλώσσα για να εκφραστούμε και για να επικοινωνήσουμε. Στο σχολείο η σχέση των παιδιών με τη γλώσσα συνδέεται άμεσα με τη σχολική τους επίδοση. Η σχέση που θα αποκτήσουν μαζί της στην προσχολική εκπαίδευση έχει μεγάλη σημασία, για την μετέπειτα εξέλιξή τους. Για αυτό και είναι σημαντική η κατάκτηση της μητρικής γλώσσας και σε γραπτό και σε προφορικό επίπεδο. Σύμφωνα με το μοντέλο δομητικής προσέγγισης, η γνώση και η γλώσσα δομούνται εξελικτικά μέσα σε ένα υποστηρικτικό μαθησιακό περιβάλλον, που ενισχύει τις προσπάθειες των παιδιών για την κατάκτησή της (Δαφέρμου, Κουλούρη και Μπασαγιάννη, 2008: 98).

Όταν τα παιδιά έρχονται στο νηπιαγωγείο έχουν ήδη γλωσσικές εμπειρίες, που έχουν αποκτήσει από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Το νηπιαγωγείο βοηθά στην ανάπτυξη του προφορικού λόγου, ώστε αργότερα να προσαρμοστούν πιο εύκολα με τον γραπτό. Στην προσχολική εκπαίδευση καλλιεργείται ο διάλογος, η περιγραφή, η αφήγηση, η διήγηση ιστοριών, η αιτιολόγηση και η επιχειρηματολογία. Είναι απαραίτητο να διδάσκεται η μητρική γλώσσα από την προσχολική ακόμη ηλικία, καθώς δεν σημαίνει ότι τα παιδιά έχουν μάθει σωστά τη γλώσσα από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Η κατάκτηση της γλώσσας βασίζεται στην εμπειρία και όπως είναι φυσικό τα παιδιά προσχολικής ηλικίας δεν έχουν μεγάλη εμπειρία στη γλώσσα και αυτός είναι ο λόγος που χρειάζεται η γλωσσική αγωγή στο Νηπιαγωγείο. Η γλώσσα στο νηπιαγωγείο βοηθάει στην ανάπτυξη των παιδιών με πολλούς τρόπους, όπως στην καλλιέργεια της ψυχοκινητικής και νοητικής τους ικανότητας, αλλά και στην κοινωνικοποίησή τους. Η γλώσσα στην προσχολική εκπαίδευση θα

βοηθήσει τα νήπια να διευρύνουν το γλωσσικό τους ορίζοντα, εμπλουτίζοντάς το ήδη αποκτημένο από αυτά λεξιλόγιο και τις ήδη αποκτημένες γλωσσικές τους δομές (Ντίνας, χ.χ).

Η μαθησιακή περιοχή «Γλώσσα» είναι, λοιπόν, ουσιαστική για την Προσχολική Εκπαίδευση γιατί, μέσα από δραστηριότητες που έχουν νόημα για τα παιδιά, τα βοηθάει στην

- α) κατανόηση προφορικών κειμένων
- β) παραγωγή προφορικών κειμένων
- γ) κατανόηση γραπτών κειμένων
- δ) παραγωγή γραπτών κειμένων.

Η γλώσσα στο νηπιαγωγείο πρέπει να είναι μια δημιουργική διαδικασία και να προσεγγιστεί μέσα από τις προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες των παιδιών. Μέσα από τις δραστηριότητες γλώσσας τα παιδιά στο Νηπιαγωγείο έρχονται σε επαφή με τα χαρακτηριστικά και τις λειτουργίες των διαφορετικών κειμενικών ειδών και των διάφορων τύπων προφορικού ή γραπτού λόγου και σχεδιάζουν τα δικά τους κείμενα (προφορικά, γραπτά ή πολυτροπικά, έντυπα ή ψηφιακά) επιλέγοντας τα στοιχεία που θα χρησιμοποιήσουν κάθε φορά. Αξιοποιούνται οι προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες των παιδιών και πάνω σε αυτές θα δημιουργηθεί η νέα γνώση. Σύμφωνα με τους σύγχρονους παιδαγωγούς Piaget, Vygotsky, τα παιδιά 4-6 ετών έχουν νοητικές δυνατότητες, μετατρέπουν τον αντικειμενικό κόσμο σε γλωσσικά σημεία. Το επίπεδο κατάκτησης της μητρικής γλώσσας σχετίζεται άμεσα με το κοινωνικό και μορφωτικό επίπεδο των παιδιών (Ντίνας, χ.χ. α). Σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών του νηπιαγωγείου (ΔΕΠΠΣ, 2002) τα παιδιά στην προσχολική εκπαίδευση κάνουν αναπόφευκτα λάθη στον προφορικό τους λόγο. Αυτά τα λάθη τα κάνουν στην προσπάθειά τους να κατακτήσουν τη γνώση και είναι μέρος της διαδικασίας μάθησης. Με βάση αυτά τα λάθη, τα οποία χρησιμοποιούνται και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από τους/τις νηπιαγωγούς, γίνονται οι απαραίτητοι σχεδιασμοί και με τις κατάλληλες δραστηριότητες μπορούν να ξεπεραστούν μελλοντικά.

Στο νηπιαγωγείο το γνωστικό πεδίο της γλώσσας έχει στόχο τα παιδιά να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες, όχι μόνο για τη γλώσσα ως σύστημα, αλλά και για την προσωπική τους ζωή και την συναισθηματική και κοινωνική τους ανάπτυξη.

Αυτός βέβαια, είναι ένας σκοπός του ΑΠΣ, ώστε να διαμορφώσει αυριανούς πολίτες με κριτική ικανότητα. Τα παιδιά χρησιμοποιώντας τη γλώσσα ως σύστημα έρχονται σε άμεση επαφή με τα δομικά της στοιχεία. Διευρύνουν τη δημιουργικότητα και τη φαντασία τους, εφόσον έρχονται σε επαφή με διάφορα κειμενικά είδη. «Η γλωσσική διδασκαλία στο νηπιαγωγείο εκτός από την ανάπτυξη της επικοινωνιακής δεξιότητας των μαθητών, δίνεται έμφαση και στην καλλιέργεια της ικανότητας επιλογής των συμβάσεων του ανάλογου κειμενικού είδους» (Ντίνας, χ.χ. α). Ακόμη, «γίνονται ικανά να προσαρμόσουν τον λόγο που παράγουν ανάλογα με τις εκάστοτε περιστάσεις επικοινωνίας, δηλαδή να αντιληφθούν ποιον έχουν απέναντί τους και πώς αρμόζει να του μιλήσουν» (Ντίνας, χ.χ. α). Άρα, «στόχος της γλωσσικής διδασκαλίας είναι να καλλιεργήσει την ικανότητα του μαθητή να παράγει λόγο και να χρησιμοποιεί τη γλώσσα δημιουργικά σε κάθε ανάγκη επικοινωνίας» (Ντίνας, χ.χ. β: 7). Η γλώσσα μπορεί να αναπτυχθεί και μέσα από το παιχνίδι. Τα παιδιά επικοινωνούν, συνεργάζονται, ανταλλάσσουν απόψεις και διαφωνούν κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού. Ενδεικτικά αναφέρουμε γλωσσικούς στόχους που επιδιώκονται στο Νηπιαγωγείο σύμφωνα με το ΠΣΝ (2014):

- Να συνειδητοποιούν ότι ο προφορικός λόγος οργανώνεται συγκροτείται από κείμενα
- Να διακρίνουν διαφορές στα προφορικά & πολυτροπικά κείμενα ανάλογα με τις διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας
- Να αναγνωρίζουν απλά παραγλωσσικά στοιχεία (κινήσεις σώματος, χεριών, προσώπου)
- Να εξοικειωθούν με την κειμενική δομή της περιγραφής και της αφήγησης
- Να προσεγγίσουν τη διαδικασία παραγωγής λέξεων
- Να παραγάγουν προφορικά κείμενα σύμφωνα με τις δεσμεύσεις που ισχύουν κάθε φορά.
- Να κατακτούν βασικό λεξιλόγιο της ελληνικής γλώσσας για θέματα που επεξεργάζονται στο νηπιαγωγείο
- Να παραγάγουν περιγραφικά κείμενα και αφηγηματικά κείμενα και κείμενα με στοιχεία επιχειρηματολογίας
- Να αντιλαμβάνονται τη σημασία των συνδετικών εκφράσεων για τη συνοχή του λόγου

2.2 Γραμματισμός, πολυγραμματισμοί και πολυτροπικά κείμενα.

Για να μπορέσουν οι μαθητές να ενταχθούν στην κοινωνία, πρέπει να αναπτύξουν δεξιότητες που αφορούν τη διαχείριση του προφορικού και του γραπτού λόγου. Στην αρχή ο όρος ήταν στενά συνδεδεμένος με τον αλφαριθμητισμό, δηλαδή την απόκτηση των ικανοτήτων γραφής και ανάγνωσης. Ο γραμματισμός απέκτησε σταδιακά κοινωνικές διαστάσεις. Σήμερα έχει αποκτήσει μία άλλη διάσταση, δηλαδή την ικανότητα το άτομο να προσαρμόζεται σε διάφορες συνθήκες επικοινωνίας. Ο γραμματισμός γενικά έχει πολλές έννοιες και πολλούς ορισμούς. Εκτός από το να μπορεί κάποιος να κάνει ανάγνωση και να κατανοεί ένα κείμενο, γραμματισμός είναι και να αξιολογεί με κριτική σκέψη τα διάφορα είδη λόγου. Ακόμη, να προσαρμόζεται ευέλικτα σε διάφορες επικοινωνιακές περιστάσεις με τη βοήθεια του γραπτού και του προφορικού λόγου (Ντίνας & Γιώτη, 2016).

Οι ορισμοί του γραμματισμού διαφοροποιήθηκαν ιστορικά. Από την εποχή του ρομαντισμού, κατά τη διάρκεια της οποίας ο γραμματισμός ταυτίστηκε με τη λογοτεχνία, μέχρι και τον τελευταίο αιώνα, όπου ο Traves τον προσδιορίζει ως ικανότητα ελέγχου ζωής και περιβάλλοντος του ανθρώπου διά του λόγου με τρόπο ορθολογικό και τέλος όπως ανέφεραν οι Barton & Hamilton, ο γραμματισμός συνιστά μια κοινωνική πρακτική (Ντίνας & Γιώτη, 2016:24). Σε ό,τι αφορά αμιγώς τη γλώσσα, οι Ντίνας και Γιώτη (2016) διακρίνουν τον γραμματισμό σε:

- *Αναδυόμενο γραμματισμό*, που αφορά τη σχέση των παιδιών με την γραφή και την ανάγνωση από τη βρεφική ηλικία μέχρι να πάνε σχολείο.
- *Συμβατικό γραμματισμό* και σχετίζεται με τα χρόνια της φοίτησης του παιδιού στο σχολείο.
- *Οικογενειακό γραμματισμό*, που αφορά τους τρόπους με τους οποίους χειρίζονται τον γραμματισμό τους παιδιού οι γονείς και το κοινωνικό του περιβάλλον από τη στιγμή που γεννιέται.
- *Σχολικό γραμματισμό*, δηλαδή σε οποιαδήποτε δεξιότητα αναπτύσσεται στο σχολείο.
- *Λειτουργικό γραμματισμό* σχετίζεται με την καθημερινή χρήση των δεξιοτήτων γραμματισμού και σε

- *Πολιτιστικό γραμματισμό*, που αφορά κυρίως ιστορικές και πολιτισμικές γνώσεις.

Σχετικά με την έννοια του γραμματισμού παρουσιάστηκαν κάποιοι προβληματισμοί οι οποίοι έδωσαν ώθηση στη δημιουργία της παιδαγωγικής του γραμματισμού (literacy education). Με γνώμονα τη συγκεκριμένη παιδαγωγική, τα κείμενα που χρησιμοποιούνται για τη διαδικασία μάθησης, πρέπει να αφορούν τη ζωή των μαθητών και να έχουν νόημα γι' αυτούς, ώστε να υπάρχει κίνητρο γι' αυτούς και συμμετοχή. Έτσι, η διδασκαλία και μάθηση της γλώσσας πρέπει να αντλεί μεθόδους και πρακτικές από την παιδαγωγική του γραμματισμού.

Ο γραμματισμός πέρασε από διάφορα στάδια για να φτάσει στις μέρες μας να αποτελεί έναν κοινωνικό θεσμό, ένα περίπλοκο φαινόμενο, που συνδυάζει πολλαπλές πολιτισμικές, ιστορικές και γνωστικές πλευρές (Ντίνας & Γιώτη, 2016). Η ζωή στις σύγχρονες δυτικές χώρες και η εξέλιξη της τεχνολογίας συνέβαλε στη δημιουργία ενός κόσμου με πληθώρα τεχνολογικών μέσων και πολλούς και διάφορους τρόπους επικοινωνίας με πολλά και διαφορετικά σημειωτικά συστήματα. Έτσι λοιπόν, δημιουργείται η ανάγκη για απόκτηση δεξιοτήτων που θα βοηθήσουν στην κατανόηση αυτών των νέων κειμένων. Η παιδαγωγική του γραμματισμού δεν επαρκούσε.

Η επικοινωνία μας βασίζεται στο σύστημα της γλώσσας. Όμως οι άνθρωποι επικοινωνούν χρησιμοποιώντας το σώμα τους, χρωματίζοντας ανάλογα με τη διάθεση και το ύφος το χρώμα της φωνής τους. Άρα, η γλώσσα δεν είναι ένα απλό σύστημα, αλλά χρησιμοποιεί διάφορους τρόπους επικοινωνίας, δεν είναι δηλαδή μονόπλευρη. Έτσι και στην εκπαίδευση ο τρόπος που παρουσιάζονται τα κείμενα είναι διαφορετικός. Ένα μήνυμα διαφορετικά θα φτάσει στον δέκτη αν κυριαρχεί μόνο ο γραπτός λόγος και αλλιώς αν το κείμενο συνοδεύουν εικόνες. Ακόμα και η εικόνα του κειμένου βοηθά να καταλάβει ο αναγνώστης το ύφος και το νόημα του μηνύματος. Η πολυτροπικότητα λοιπόν ενισχύει την γλώσσα, όταν αυτή από μόνη της δεν είναι αρκετή για να είναι επιτυχής η επικοινωνία. Στα κείμενα πλέον χρησιμοποιούνται εικόνες και έχει ξεπεραστεί η χρήση ενός απλού πεζού κειμένου. Ένα κείμενο μπορεί να έχει πολλές και διαφορετικές σημασίες οι οποίες να βοηθούν στο να γίνουν κατανοητές αυτές οι σημασίες. Όταν διαβάζουμε ένα κείμενο, δεν διαβάζουμε απλώς τις λέξεις, αλλά δίνουμε έμφαση σε όλα τα στοιχεία που

βλέπουμε, όπως σημεία στίξης, σύμβολα και εικόνες. Γι' αυτό η πολυτροπικότητα είναι πολύ ουσιαστική και πολύτιμη. Εφόσον η επικοινωνία γίνεται πια με πολλούς τρόπους, χρειάζεται κάτι για να γίνεται κατανοητή. Χρειάζεται να βρεθεί ένας νέος πιο σύγχρονος τρόπος που θα συμβάλει στην προσέγγιση και κατανόηση των πιο σύνθετων σημειωτικών συστημάτων. Αυτός ο νέος τρόπος ονομάζεται *Πολυγραμματισμοί (Multiliteracies)* (Ντίνας & Γιώτη, 2016).

Σύμφωνα με αυτό η Παιδαγωγική του Γραμματισμού εξελίχθηκε σε Παιδαγωγική των Πολυγραμματισμών. Αυτό που χρειάζεται είναι ο πολυγραμματισμός. Αν η επικοινωνία γινόταν μονοτροπικά, δεν θα είχαμε τόσους πολλούς και διαφορετικούς τρόπους να εκφραστούμε και αυτό θα σήμαινε προσκόλληση στο παρελθόν (Core & Kalantzis, 2009b, όπως αναφέρεται στο Γκόρια, 2014: 32). Σημαντικό στοιχείο είναι η πολυμορφία στα νέα κείμενα. Γι' αυτόν τον λόγο η μάθηση έχει γίνει μια σύνθετη διαδικασία. Στόχος των Πολυγραμματισμών είναι να συμπληρώσουν ή να επεκτείνουν τη διδασκαλία του γραμματισμού στο πλαίσιο της νέας εποχής που ζούμε» (Kalantzis & Core, 1999, παρα. 8, όπως αναφέρεται στο Γκόρια, 2010:25). Συμπληρώνει δηλαδή, τις προηγούμενες παιδαγωγικές πρακτικές, στις οποίες βασιζόμαστε προσθέτοντας νέα στοιχεία. Στόχος είναι οι μαθητές να γνωρίσουν ότι εκτός από τη γλωσσική μορφή μάθησης υπάρχει και η οπτική, η ακουστική και μερικές φορές ο συνδυασμός αυτών ή και άλλων τρόπων.

Στην Ελλάδα οι πολυγραμματισμοί λειτουργούν τα τελευταία είκοσι περίπου χρόνια, μέσω μιας ομάδας ειδικών, οι οποίοι ασχολούνται με τη γλώσσα και τον τρόπο διδασκαλίας της. Ιστορικά στοιχεία όμως δείχνουν, ότι αυτά τα δεδομένα εμφανίστηκαν την δεκαετία του 1980. Αυτό που αξίζει να σημειωθεί σύμφωνα με τον Αγαθοκλή Χαραλαμπίδου είναι, ότι η διδασκαλία της ελληνικής ως μητρικής γλώσσας είναι πιο κοντά στην έννοια των πολυγραμματισμών. Ονομάζεται «διδασκαλία της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας», βασιζόμενη σε σύγχρονες γλωσσοπαιδαγωγικές απόψεις (Χατζησαββίδης, 1997). Σκοπός αυτής της διδασκαλίας είναι να παράγει άτομα ικανά να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά την ελληνική γλώσσα. Για να γίνει αυτό η μάθηση πρέπει να πραγματοποιείται με υλικό τέτοιο, που να συνδέεται με τις εμπειρίες και τις προτιμήσεις των μαθητών σε ορισμένες συνθήκες, ώστε να καταλάβουν τον λόγο χρήσης των πολυτροπικών κειμένων. Είναι καλό τα κείμενα να έχουν νόημα, οι μαθητές να αναζητούν μόνοι

τους τη γνώση και το λάθος να χρησιμοποιείται ως «σκαλοπάτι» για τη νέα γνώση και όχι σαν κάτι απαγορευτικό. Επιπροσθέτως, είναι προτιμότερο ένα πλούσιο μαθησιακά περιβάλλον με ποικιλία υλικών, ώστε να δίνεται εσωτερικό κίνητρο στους μαθητές για ενεργή ενασχόληση με διάφορα θέματα, να γίνεται επικοινωνιακός διάλογος και τέλος οι μαθητές να εστιάζουν σε πολυτροπικά κείμενα, αποκτώντας άνεση με τους νέους τρόπους γραπτού λόγου.

Ως πολυτροπικά κείμενα ορίζουμε τα κείμενα των οποίων οι πληροφορίες και το περιεχόμενο διαμορφώνονται με διαφορετικούς σημειωτικούς τρόπους, όπως για παράδειγμα γλώσσα, εικόνες, σχεδιαγράμματα, χρώμα κ.λπ. (Χοντολίδου, 1999). Αναφορικά με το Νηπιαγωγείο, η αξιοποίηση των πολυτροπικών κειμένων υπογραμμίζεται συστηματικά στο Πρόγραμμα Σπουδών (2014). Για παράδειγμα, αναφορικά με τη γλώσσα υποδεικνύεται τα περισσότερα κείμενα να είναι πολυτροπικά, συνδυάζοντας διάφορα σημειωτικά μέσα στην παραγωγή νοήματος. Συγκεκριμένα αναφέρεται «το νόημα σε έντυπα κείμενα δημιουργείται από τη γλώσσα, αλλά και από τις εικόνες, το χρώμα, την τυπογραφία, τα σχήματα κ.λπ.» ή, «όσον αφορά τα προφορικά κείμενα, από την ένταση και τη χροιά της φωνής, τον επιτονισμό της φράσης ή της πρότασης κ.λπ.» ή «το νόημα διαμορφώνεται από τα διάφορα κανάλια και μέσα επικοινωνίας π.χ. σε μία ψηφιακή παρουσίαση μπορεί να συνυπάρχει γραπτός λόγος, βίντεο, μουσική κ.λπ.» (Π.Σ.Ν., 2014: 97). Επίσης, παροτρύνεται η χρήση διάφορων τύπων πολυτροπικών κειμένων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο νηπιαγωγείο, τα οποία είναι ακόμη και προφορικά, όπως για παράδειγμα διάλογοι μεταξύ των παιδιών, ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές, ομιλίες, διαφημίσεις, παιδικές εκπομπές, συνταγές (Π.Σ.Ν., 2014: 104).

2.3 Παιδικά τραγούδια και μάθηση

Η μουσική συνδέεται άρρηκτα με τη γλώσσα και βοηθάει στην κατάκτηση του γλωσσικού συστήματος από την βρεφική κιόλας ηλικία, σύμφωνα με έρευνες. Όλα τα τραγούδια, ποιήματα, νανουρίσματα, ταχταρίσματα που συναντάμε βοηθούν στην ενίσχυση του μαθήματος της γλώσσας από την βρεφική ηλικία. Οι ακροάσεις σύντομων έργων ή μουσικών αποσπασμάτων μπορούν να αποτελέσουν έναυσμα για την προφορική ή γραπτή περιγραφή εικόνων ή συναισθημάτων και οι ηχητικές-μουσικές επενδύσεις ενός κειμένου έναυσμα για την βαθύτερη κατανόησή του. Η γλώσσα και η μουσική έχουν κάποια κοινά στοιχεία όπως είναι τα φυσικά χαρακτηριστικά του ήχου, τις ιδιότητες του ύψους, έντασης, της χροιάς και της επανάληψης τον ρυθμό και το φραζάρισμα. Έτσι, και η αναπτυξιακή πορεία της γλώσσας και της μουσικής ταυτίζεται από τα πρώτα χρόνια του παιδιού και το τραγούδι έχει σημαντικό ρόλο στην αναπτυξιακή πορεία του παιδιού (Κοψαλίδου και Στίγκα, 2011).

Μελέτες δείχνουν ότι τα παιδιά φαίνεται να έχουν πιο ανεπτυγμένη την ικανότητα να θυμούνται τους στίχους παρά τη μελωδία. Για παράδειγμα, η συμβολή των τραγουδιών και της μουσικής στην κατανόηση των γλωσσικών κανόνων είναι σημαντική. Τα παιδικά τραγούδια έχουν πλούσιο και σταθερό ρυθμό και έτσι η προσοχή των παιδιών επικεντρώνεται σε συγκεκριμένες λέξεις, σε τονισμούς και σε δυναμικές. Ακόμη, μπορούν να αποτελέσουν αφορμή για δραματοποιήσεις, διαλόγους και ηχοϊστορίες και αποτελούν τ πιο προσιτό και αποτελεσματικό μέσο για συμμετοχή των παιδιών σε δημιουργικές δραστηριότητες. Τα παιδιά μέσα από αυτές τις δραστηριότητες αποκτούν αυτοπεποίθηση για τη φωνή τους και εξοικειώνονται με διάφορες ξένες γλώσσες. Πολλά τραγούδια απαιτούν συγχρονισμό κίνησης και λόγου (Κοψαλίδου και Στίγκα, 2011).

Μερικοί λόγοι για τους οποίους μπορούν να χρησιμοποιηθούν κάποια τραγούδια στην εκπαιδευτική διαδικασία στο Νηπιαγωγείο είναι: α) εκμάθηση αριθμών, β) εκμάθηση του αλφαβήτου, γ) εμπλουτισμός λεξιλογίου με νέες λέξεις, ε) εισαγωγή στη φόρμα του κανόνα, στ) στην μύηση σε ορισμένες ρυθμικές αξίες και νότες. Στόχοι αυτών των διδασκαλιών είναι η εισαγωγή στην ελληνική γλώσσα και πολιτισμό, η εκμάθηση του βασικού και νέου λεξιλογίου, η κατανόηση της προφοράς και του τονισμού των λέξεων στην ελληνική γλώσσα, η αντίληψη της προσωδίας της

ελληνικής γλώσσας μέσω της αντιστοίχισης της και απόδοσής της με τον ρυθμό μελωδίας και τη σύνδεση γλώσσας και μουσικής (Κοψαλίδου και Στίγκα, 2011).

Το παιδικό τραγούδι συμβάλλει στην πνευματική ανάπτυξη του παιδιού, με την προϋπόθεση ότι λαμβάνονται υπόψη κάποιοι παράγοντες που είναι απαραίτητοι για την διαμόρφωση της προσωπικότητας και του χαρακτήρα του. Ο ένας παράγοντας, ο *παιδαγωγικός*, είναι το κατά πόσο το τραγούδι π.χ. εμπλουτίζει το λεξιλόγιο των παιδιών και αν τους καλλιεργεί αξίες. Ο δεύτερος παράγοντας είναι ο *ψυχολογικός*. Με το τραγούδι το παιδί διασκεδάζει, χαίρεται και ψυχαγωγείται. Ένας άλλος παράγοντας είναι ο *φυσιολογικός*. Αυτός σχετίζεται με τη σωστή αναπνοή του παιδιού και με ψυχοκινητικές δραστηριότητες. Επίσης, ο *κοινωνικός* παράγοντας αποτελεί βασικό συστατικό, καθώς συμβάλλει στην κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού, στην υπευθυνότητα και την πειθαρχία (Τσουμάνης, 1995).

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο (2014), τα παιδικά τραγούδια βοηθούν στη χρήση της γλώσσας ως σύστημα. Συγκεκριμένα, σε ό,τι αφορά τη Γλώσσα, παιδικά τραγούδια, αλλά και ποιήματα, γλωσσοδέτες κ.λπ., βοηθούν τα παιδιά να κατακτούν φθόγγους και φωνήματα στην ελληνική γλώσσα και να κατακτούν βασικό λεξιλόγιο της ελληνικής γλώσσας για θέματα που επεξεργάζονται στο Νηπιαγωγείο. Τα παιδικά τραγούδια θα μπορούσαν να συσχετιστούν και με τη μαθησιακή περιοχή των τεχνών. Η τέχνη και η κάθε μορφή της βοηθά τα παιδιά να αναπτύξουν το κομμάτι της αισθητικής τους, να εκφραστούν, να δημιουργήσουν και να αφήσουν ελεύθερο κάθε κομμάτι της φαντασίας τους. Η μουσική ανήκει μέσα σε αυτές. Μερικοί στόχοι από το γνωστικό αντικείμενο της μουσικής είναι να διακρίνουν διάφορους ήχους και να τους συσχετίζουν με το περιβάλλον από το οποίο προέρχονται (π.χ. ήχος κελαηδίσματος πουλιού με την εικόνα πουλιού) ή να ανταποκρίνονται με κίνηση σε ηχητικά ερεθίσματα (π.χ. στον ήχο του ανέμου το σώμα αφήνεται να παρασυρθεί από τη δύναμη του αέρα) ή να ακούνε σύνθετους ήχους (ηχοεικόνες), τους περιγράφουν και αποδίδουν εικαστικά την εικόνα π.χ. ήχος θάλασσας πάνω σε βότσαλα, ενώ στο βάθος ακούγονται κραυγές από θαλασσοπούλια και φωνές παιδιών που παίζουν (Π.Σ.Ν., 2014: 190). Επίσης, η μουσική βοηθάει τα παιδιά να εξερευνούν ηχητικά και να χρησιμοποιούν ως ηχογόνες πηγές αντικείμενα του περιβάλλοντος, να αντιλαμβάνονται τα διαφορετικά τονικά ύψη, το ρυθμό, τη μελωδία, να εξοικειώνονται με τη χρήση και δυνατότητες των μουσικών οργάνων (Π.Σ.Ν., 2014: 194).

2.3 Οργανωμένες δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο.

Σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2002), όταν αναφερόμαστε σε οργανωμένες δραστηριότητες στην προσχολική εκπαίδευση, εννοούμε τις διαδικασίες που ακολουθεί ο εκπαιδευτικός προκειμένου να επιτύχει τους στόχους που έχει θέσει, ανάλογα με το θεματικό πλαίσιο. Στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. δίνεται έμφαση στην ολιστικότητα στην εκπαίδευση και στη διαθεματικότητα και προτείνονται δύο τρόποι οργάνωσης της διδασκαλίας: μέσω των διαθεματικών προσεγγίσεων και μέσω των σχεδίων εργασίας, δηλαδή τα πρότζεκτς. Εκτός από το ότι τα σχέδια εργασίας και οι διαθεματικές προσεγγίσεις θα πρέπει να προσεγγίζονται με διαθεματικό τρόπο, δίνεται έμφαση και στον βιωματικό τρόπο υλοποίησης της μαθησιακής διαδικασίας, με σκοπό να κεντρίζεται το ενδιαφέρον των παιδιών. Αυτό που μας λέει δηλαδή το Δ.Ε.Π.Π.Σ., είναι ότι ο τρόπος με τον οποίο σχεδιάζονται οι δραστηριότητες και συγκεκριμένα τα σχέδια εργασίας όπως αναφέρει, βασίζονται σε σχεδιασμούς που προσεγγίζουν όλα τα γνωστικά πεδία, που φυσικά σχετίζονται μεταξύ τους και όχι μια δραστηριότητα για κάθε γνωστικό αντικείμενο ξεχωριστά. Η γνώση συγκεντρώνεται σε θέματα που αφορούν τα παιδιά και έχουν ενδιαφέρον γι' αυτά, όπως για παράδειγμα θέματα από την καθημερινότητα των παιδιών. Ακόμη ο εκπαιδευτικός σχεδιάζει δραστηριότητες με σκοπό να κεντρίσει το ενδιαφέρον των παιδιών και μετά να σχεδιάσουν μαζί τις δραστηριότητες που μπορεί να προκύψουν.

Αν στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. μιλάμε για δραστηριότητες, πλέον στο Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο (2014) μιλάμε για μαθησιακές εμπειρίες. Οι μαθησιακές εμπειρίες στο νηπιαγωγείο σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών του 2011, και ο σχεδιασμός της μαθησιακής διαδικασίας μπορούν να οργανωθεί μέσα από πέντε πλαίσια, που οδηγούν στη μάθηση. Στην προσχολική εκπαίδευση πλέον μετατοπίζεται η οπτική και αναδεικνύεται ότι μαθησιακές εμπειρίες προσφέρονται στα παιδιά στα νηπιαγωγεία μέσα από ποικίλες δράσεις και όχι αυστηρά και μόνο από οργανωμένες δραστηριότητες. Συγκεκριμένα αναφέρει α) το παιχνίδι είτε αυτό είναι αυθόρμητο είτε οργανωμένο, β) οι ρουτίνες δηλαδή συγκεκριμένες, καθημερινές, επαναλαμβανόμενες δράσεις, γ) καταστάσεις από την καθημερινή ζωή ή επίκαιρα περιστατικά, δ) διερευνήσεις και σχέδια εργασίας και θέματα επίλυσης που προκύπτουν όμως από τα παιδιά (projects) και ε) οι οργανωμένες δραστηριότητες (ΠΣΝ, 2014:28).

Κεφάλαιο 3: Μεθοδολογία έρευνας

3.1 Ποιοτική έρευνα.

Η παρούσα έρευνα ακολούθησε τη μέθοδο της ποιοτικής έρευνας. Μελετήθηκαν απόψεις και πρακτικές εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σχετικά με τη διδακτική αξιοποίηση των παιδικών τραγουδιών στο νηπιαγωγείο γενικά, και πιο ειδικά σε σχέση με την ανάπτυξη του προφορικού λόγου των παιδιών. Προτιμήθηκε η συνέντευξη ως εργαλείο. Το εύρος των ερωτήσεων και η έκταση των απαντήσεων στις ποιοτικές έρευνες μπορεί να ξεπεράσουν κατά πολύ το αρχικό πλάνο της συνέντευξης καθώς η ευελιξία τους είναι κάτι που το επιτρέπει. Οι απαντήσεις μπορούν να γίνουν πολύ αναλυτικές και λεπτομερείς, ενώ στις ποσοτικές έρευνες οι απαντήσεις είναι πιο σύντομες και πιο συγκεκριμένες.

3.2 Ημι- δομημένη Συνέντευξη

Ανάλογα με το ποσοστό που δομείται μια συνέντευξη διακρίνεται και σε μη δομημένη, ημι-δομημένη και πλήρως δομημένη. Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήσαμε την ημι-δομημένη συνέντευξη, γιατί οι ερωτήσεις ήταν έως έναν βαθμό προκατασκευασμένες (οδηγός συνέντευξης), ώστε να υπάρχει μια κατευθυντήρια γραμμή προκειμένου να μην ξεχαστούν σημαντικά θέματα και ερωτήματα. Αυτός ο τύπος συνέντευξης χρησιμοποιείται γιατί οι ερωτήσεις μπορούν να προσαρμοστούν εύκολα στο περιεχόμενο, στον ερωτώμενο, μπορεί ακόμη να αλλάξει η σειρά των ερωτήσεων ή να προστεθούν ή να αφαιρεθούν ερωτήσεις όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Ο συνεντευξιαζόμενος είναι ελεύθερος να απαντήσει όπως επιθυμεί και με βάση τις απαντήσεις του ερευνητής να αναδομήσει τις ερωτήσεις του και να προσθέσει περισσότερες. Δηλαδή, στην ημιδομημένη συνέντευξη, το πλάνο και ο οδηγός των ερωτήσεων είναι προσχεδιασμένα. Αυτό δεν σημαίνει όμως ότι δεν υπάρχει δυνατότητα ευελιξίας. Αν αυτό κριθεί απαραίτητο ο ερευνητής μπορεί να προσθέσει ή να αφαιρέσει ερωτήσεις και πληροφορίες και να αλλάξει για λίγο τον αρχικό σχεδιασμό του, εφόσον αυτό θα βοηθήσει στην έρευνα και θα δώσει περισσότερα δεδομένα για μελέτη και διερεύνηση. Ο τύπος των ανοιχτών ερωτήσεων επιτρέπει στον συνεντευξιαζόμενο να δώσει μεγαλύτερο εύρος στην απάντησή του και έτσι να εξηγήσει καλύτερα το

σκεπτικό του και να βοηθήσει τον ερευνητή να κατανοήσει την σκέψη του σε ικανοποιητικό βαθμό (Τσιώλης, 2014).

Αρχικά πήραμε μια πιλοτική συνέντευξη από μια νηπιαγωγό. Η συνέντευξη αυτή μας βοήθησε να βελτιώσουμε τον οδηγό συνέντευξης που είχαμε προετοιμάσει, καθώς και να εντοπίσουμε πιθανές αδυναμίες μας. Η επικοινωνία με τις νηπιαγωγούς έγινε αρχικά τηλεφωνικά, για να ενημερωθούν σχετικά με την έρευνα και τον σκοπό της συνέντευξης. Ζήτησαν επίσης, να ενημερωθούν σχετικά με το περιεχόμενο των ερωτήσεων. Λόγω της επίκαιρης υγειονομικής κρίσης εξαιτίας του Covid-19 οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν εξ αποστάσεως μέσω τηλεφώνου ή Viber. Οι συνεντεύξεις αριθμήθηκαν ώστε να τηρείται η ανωνυμία των συμμετεχουσών. Στη συνέχεια, απομαγνητοφώνησα τις συνεντεύξεις, καταγράφοντας τις ερωτήσεις και τις απαντήσεις που μας ενδιαφέρουν για την έρευνά μας. Έπειτα, αναλύσαμε τα δεδομένα στηριζόμενη στη θεματική ανάλυση (Bryan, 2017) και καταγράψαμε τα αποτελέσματα της έρευνας τα οποία παρουσιάζονται αναλυτικά σε επόμενο κεφάλαιο.

3.3 Σκοπός έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα.

Ο σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν να διερευνήσει τις απόψεις και πρακτικές εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σχετικά με τη διδακτική αξιοποίηση των παιδικών τραγουδιών μέσα από οργανωμένες δραστηριότητες, και πιο ειδικά σε σχέση με την ανάπτυξη του προφορικού λόγου των παιδιών. Θέσαμε τα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

Ερευνητικά ερωτήματα

- Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τη διδακτική αξιοποίηση των παιδικών τραγουδιών;
- Με ποιους τρόπους αξιοποιούν τις οργανωμένες δραστηριότητες και τη χρήση των παιδικών τραγουδιών για την ανάπτυξη του προφορικού λόγου των παιδιών;

3.4 Συμμετέχουσες στην έρευνα.

Η παρούσα έρευνα υλοποιήθηκε στη Κοζάνη τον Ιούλιο του 2020. Την ερευνητική ομάδα αποτέλεσαν οκτώ εκπαιδευτικοί της προσχολικής αγωγής. Πήραμε συνεντεύξεις από νηπιαγωγούς εκ των οποίων οι επτά (7) είναι εν ενεργεία νηπιαγωγοί ενώ η μια είναι συνταξιούχος. Η προσέγγισή τους πραγματοποιήθηκε μέσω του οικογενειακού και φιλικού μου περιβάλλοντος. Υπογραμμίζουμε πάλι ότι λόγω των έκτακτων συνθηκών εξαιτίας της πανδημίας του Covid-19, όλες οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν μέσω κινητού τηλεφώνου και της εφαρμογής Viber. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, στοιχεία που συντελούν στην επικοινωνία, όπως η βλεμματική επαφή ή διάφορα παραγλωσσικά στοιχεία που συμπληρώνουν τον λόγο να μην αξιοποιηθούν.

3.5 Ανάλυση Δεδομένων

Για την ανάλυση των δεδομένων βασιστήκαμε στη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης (Bryan, 2017). Πρόκειται για μία προσέγγιση ανάλυσης ποιοτικών δεδομένων κατά την οποία ο αναλυτής αναζητά και προσδιορίζει, μέσα από τα δεδομένα του, τα θεματικά μοτίβα. Τα θεματικά μοτίβα του προσφέρουν τη βάση για μια θεωρητική κατανόηση των δεδομένων του (Bryan, 2017: 633).

Για την ανάλυση των κειμένων που προέκυψαν από την απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων ακολουθήσαμε την παρακάτω διαδικασία: Διαβάσαμε προσεκτικά αρκετές φορές το σύνολο των δεδομένων προς ανάλυση. Έπειτα αποδώσαμε ονόματα (κωδικούς) σε αποσπάσματα του κειμένου που αναλύαμε και που σχετίζονταν με τα ερευνητικά μας ερωτήματα και τη σχετική με το θέμα μας βιβλιογραφία. Κάναμε δηλαδή μία αρχική (ανοιχτή) κωδικοποίηση. Στη συνέχεια, μέσα από μια διαδικασία συνεχούς επισκόπησης των δεδομένων και των κωδικών μας, αναζητήσαμε τα κοινά στοιχεία μεταξύ τους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μειώσουμε τον αριθμό των κωδικών μετατρέποντάς τους σε κωδικούς ανώτερης τάξης, οι οποίοι διαμόρφωσαν στη συνέχεια τα θεματικά μοτίβα. Αναφέρουμε ενδεικτικό παράδειγμα στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 1

Πώς αξιοποιούν τα παιδικά τραγούδια στην μαθησιακή διαδικασία;			
A/α	Απόσπασμα συνέντευξης	Ανοιχτή κωδικοποίηση	Κωδικοί ανώτερης τάξης
NHΠ 1	<p>Αν μπορώ να βρω <u>κάποιο τραγούδι που να είναι σχετικό με το θέμα εκείνη την ημέρα</u> θα το μάθουμε. Αλλιώς μπορεί και να το χρησιμοποιήσω και <u>σαν χαλάρωση στο τέλος της ημέρας</u>. Έτσι για να περάσει ευχάριστα η <u>ώρα</u> ή για να <u>τραγουδήσουμε</u> να <u>χορέψουμε μαζί</u>, να <u>παίζουμε</u> <u>κάποια παιχνίδια</u>, οπότε μπορείς να το εντάξεις με διάφορους τρόπους.</p>	<p>σχετικό τραγούδι με το <i>θέμα της ημέρας</i>, <i>χαλάρωση</i> στο τέλος της ημέρας, να περάσει <i>ευχάριστα η ώρα</i>, για να <i>τραγουδήσουμε</i>, να <i>χορέψουμε</i> μαζί να <i>παίζουμε</i> <i>κάποια παιχνίδια</i></p>	<p>διδασκτική διαδικασία χαλάρωση ψυχαγωγία</p>

Κεφάλαιο 4: Αποτελέσματα έρευνας.

Πλαίσιο

Σύμφωνα με τα δεδομένα που έχουμε από τις συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών, σχετικά με το πρώτο μέρος των ερωτήσεων που αφορά το επάγγελμα της νηπιαγωγού και την εμπειρία τους τα δεδομένα δείχνουν ότι και οι οκτώ νηπιαγωγοί που συμμετείχαν στην έρευνά μας επιθυμούν το επάγγελμά τους. Συγκεκριμένα, και οι οκτώ ανέφεραν ότι αγαπούν το επάγγελμά τους. Για τις περισσότερες το επάγγελμά τους ήταν μία συνειδητή επιλογή γι' αυτές. Μόνον δύο δηλώνουν ότι επέλεξαν κατά τυχαίο τρόπο τις συγκεκριμένες σπουδές και κατ' επέκταση το επάγγελμα, το οποίο όπως δηλώνουν τους άρεσε στη συνέχεια. Όταν τους ζητήθηκε να εξηγήσουν γιατί τους αρέσει, και οι οκτώ στο σύνολό τους τεκμηρίωσαν την προτίμησή τους να γίνουν νηπιαγωγοί με συναισθηματικά κριτήρια. Οι περισσότερες αναφέρουν την σχέση τους με τα παιδιά, την χαρά που τους προσφέρει η επαφή τους με αυτά, η ικανοποίηση που αντλούν από τις γνώσεις και την αγάπη που τους προσφέρουν, αλλά και την αγάπη που νοιώθουν ότι εισπράττουν σε αντάλλαγμα.

«Να τους μαθαίνεις καινούρια πράγματα να τους δείχνεις και να σου δείχνουν την αγάπη τους», ΝΗΠ 1.

«Γίνομαι παιδί μαζί με τα παιδιά», ΝΗΠ 5.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει μία νηπιαγωγός που ανακαλεί τα δικά της βιώματα ως μαθήτρια και την θετική παρουσία της δικής της δασκάλας στη ζωή της. Τρεις νηπιαγωγοί αναφέρονται στις ευθύνες ή δυσκολίες του επαγγέλματος, όπως κούραση, άγχος, εκνευρισμός από φωνές παιδιών ή ψυχολογική κούραση και πίεση, δυσκολίες όμως που δεν τις κάνουν να αλλάζουν την προτίμησή τους για το επάγγελμά τους. Αντίθετα, δείχνουν συνειδητοποιημένες για τον επαγγελματικό τους ρόλο τους ως νηπιαγωγοί. Μάλιστα μία από αυτές αναγνωρίζει ότι σε αυτό το επάγγελμα υπάρχει συνεχής εξέλιξη.

«Αν και είναι πολύ ψυχοφθόρα κυρίως εξαιτίας της ευθύνης που έχει η νηπιαγωγός όσον αφορά την ασφάλεια των παιδιών πρωτίστως και δευτερευόντως στα διδακτικά αντικείμενα (...) Βιώνω τη δουλειά μου με ευχαρίστηση και αγάπη», ΝΗΠ 2.

«Αλλάζουν συνεχώς τα δεδομένα και πρέπει να έχουμε την ικανότητα της αφύπνισης και να εξελισσόμαστε ως νηπιαγωγοί», ΝΗΠ 3.

Στη συνέχεια όσον αφορά τον τρόπο που σχεδιάζουν και υλοποιούν τις οργανωμένες δραστηριότητες, σύμφωνα με όσα δήλωσαν οι περισσότερες (οι 6 από τις 8) στις συνεντεύξεις τους, έχουν προαποφασισμένους θεματικούς άξονες, προσχεδιασμένες δράσεις ή προκαθορισμένο πρόγραμμα.

«Προαποφασισμένοι θεματικοί άξονες που εμπλουτίζονται ή προσαρμόζονται από τα ενδιαφέροντα των παιδιών», ΝΗΠ 1.

«Σχεδιάζεις ποιους τομείς θες και προγραμματίζεις τις δραστηριότητες που θα κάνεις στα παιδιά», ΝΗΠ 3.

Αναφέρονται κυρίως στο «θέμα» της δραστηριότητας και όχι σε στόχους τους και δηλώνουν ότι σχεδιάζουν οι ίδιες τις διάφορες δράσεις λαμβάνοντας υπόψη, όπως λένε, τις ιδέες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Δύο από αυτές δηλώνουν ότι αντιμετωπίζουν τον σχεδιασμό και υλοποίηση των οργανωμένων δραστηριοτήτων και με ευελιξία ανάλογα με τη διάθεση και ενδιαφέροντα των παιδιών.

«Οι δραστηριότητες προκύπτουν είτε με βάση τις εμπειρίες των παιδιών είτε είναι προσχεδιασμένες», ΝΗΠ 5.

«Συζήτηση με τα παιδιά και παιχνίδι (...) προσφέρω στα παιδιά την πληροφορία, ακούω την γνώμη τους, απαντώ σε όποια απορία έχουν, σχεδιάζω δραστηριότητες, που θα συμμετέχουν ενεργά και θα διασκεδάσουν, θα ολοκληρωθεί η παρουσίασή του», ΝΗΠ 8.

Μία νηπιαγωγός υπογραμμίζει και τη συνεργασία με τους γονείς ενώ μία άλλη δηλώνει ότι δίνει μεγάλη σημασία το μαθησιακό περιβάλλον να είναι πλούσιο και οργανωμένο και ότι ψάχνει το κατάλληλη χρονική στιγμή για να πραγματοποιήσει μια δραστηριότητα.

«Σχεδιάζεις ποιους τομείς θες και προγραμματίζεις τις δραστηριότητες που θα κάνεις στα παιδιά (...) Εδώ δίνουμε την ευκαιρία να συνεργαστούν γονείς και παιδιά, δηλαδή να φέρουν και αυτά ό, τι μπορούν και πάνω εκεί προσπαθούμε για ένα χρονικό διάστημα να υλοποιήσουμε τους στόχους μας», ΝΗΠ 3.

Τα κριτήρια με τα οποία οι νηπιαγωγοί που συμμετείχαν στην έρευνά μας θεωρούν επιτυχημένη μια δραστηριότητα αφορούν την ανταπόκριση των παιδιών. Όλες αναφέρουν ότι προσέχουν αν αρέσει στα παιδιά η δραστηριότητα που κάνουν ή αν συμμετέχουν σε αυτήν.

«Να πετύχει τους στόχους της, να συμμετέχουν όλα τα παιδιά με χαρά και ενδιαφέρον, να μην βαριούνται και περιμένουν τότε θα τελειώσει»,
NHΠ 2.

Τέσσερις νηπιαγωγοί δηλώνουν ότι κρίνουν μια οργανωμένη δραστηριότητα ως επιτυχημένη και από το αποτέλεσμα της, αν έχει επιτύχει τους στόχους της. Οι στόχοι από το σύνολο των απαντήσεων φαίνεται να είναι περισσότερο γνωστικοί. Μία από αυτές αναφέρει ρητά και στόχους προσωπικής ανάπτυξης των νηπίων.

«Να παρέχει γνώση και ενσυναίσθηση στα μέλη της ομάδος», NHΠ 6.

Δύο νηπιαγωγοί διαφοροποιούνται αρκετά από το σύνολο γιατί δηλώνουν ότι κριτήριο επιτυχημένης δραστηριότητας είναι για την μια «οι ενέργειες της νηπιαγωγού» και για την άλλη «οι αλληλεπιδράσεις συνδιαμόρφωσης». Η μια δίνει έμφαση στις ενέργειες της νηπιαγωγού που οφείλει να σέβεται την ατομικότητα του κάθε παιδιού και χρησιμοποιεί εξατομικευμένες δραστηριότητες και η άλλη δίνει έμφαση στις αμοιβαίες αλληλεπιδράσεις για τη συνδιαμόρφωση του διδακτέου, δηλαδή αν οι δραστηριότητες προκύπτουν εκείνη τη στιγμή από τα παιδιά.

«Συμμετοχή παιδιών, ευκαιρίες για έκφραση, πρωτοβουλία, δημιουργικότητα και εξατομικευμένες διαδικασίες, γιατί κάθε παιδί έχει την ατομικότητά του», NHΠ 3.

«Να το απολαμβάνουν, να κεντρίζει το ενδιαφέρον τους και να έχει συνέχεια με δραστηριότητες που θα προκύψουν εκείνη τη στιγμή», NHΠ 4.

Συνοψίζοντας, από το πρώτο μέρος της συνέντευξης που αφορά το ευρύτερο εκπαιδευτικό πλαίσιο (προφίλ νηπιαγωγών και τρόποι εργασίας) διαφαίνεται ότι οι νηπιαγωγοί που αποτελούν το δείγμα της έρευνά μας αγαπούν το επάγγελμά τους, νοιώθουν συγκίνηση μέσα από την επαφή τους με τα παιδιά, σχεδιάζουν οι ίδιες τις οργανωμένες δραστηριότητες λαμβάνοντας υπόψη τα παιδιά και κρίνουν επιτυχημένη τη δραστηριότητα που υλοποιούν αν έχει ανταπόκριση στα παιδιά.

Υπάρχουν κάποιες περιπτώσεις νηπιαγωγών που αναδεικνύουν τις απαιτήσεις του επαγγέλματος και υπογραμμίζουν περισσότερο την αλληλεπίδραση με τα παιδιά και την ευελιξία που οφείλουν να επιδεικνύουν κατά το σχεδιασμό των δραστηριοτήτων, την προσοχή στο χώρο, χρονική στιγμή και συνεργασία με οικογένεια. Φαίνεται οι νηπιαγωγοί να έχουν μία τεχνοκρατική αντίληψη του επαγγέλματός τους και να υιοθετούν δασκαλοκεντρική προσέγγιση στον τρόπο που σχεδιάζουν τις οργανωμένες δραστηριότητες και από τον τρόπο που το εκφράζουν π.χ. μεταλαμπαδεύω γνώσεις, σχεδιάζω, επιλέγω κ.ά. που ωστόσο εμπλουτίζουν και με παιδοκεντρικά στοιχεία αφού λαμβάνουν υπόψη τα ενδιαφέροντα των παιδιών, τις ιδέες και τις εμπειρίες τους και δείχνουν ευέλικτες να προσαρμοστούν σε αυτές.

Παιδικά τραγούδια

Στο δεύτερο μέρος της συνέντευξης που αφορά τη χρήση παιδικών τραγουδιών στη μαθησιακή διαδικασία, όλες απάντησαν θετικά, δηλαδή ότι χρησιμοποιούν παιδικά τραγούδια. Οι μισές από αυτές αναφέρουν ότι χρησιμοποιούν καθημερινά παιδικά τραγούδια στην τάξη, δύο νηπιαγωγοί δήλωσαν ότι τα χρησιμοποιούν σχεδόν καθημερινά και άλλες δύο είπαν ότι τα χρησιμοποιούν συχνά. Όταν τους ζητήσαμε να αναφέρουν ποια τραγούδια αξιοποιούν στην μαθησιακή διαδικασία και εάν είναι όλα απαραίτητα παιδικά οι περισσότερες νηπιαγωγοί δήλωσαν ότι χρησιμοποιούν ποικιλία τραγουδιών και πολλά είδη μουσικής. Όλες αξιοποιούν παιδικά τραγούδια μεγάλης θεματικής και ειδολογικής γκάμας. Για παράδειγμα, ανέφεραν τις παιδικές συλλογές Καψάσκη, Λάμπρου, αλλά και τα παιδικά τραγούδια από τη συλλογή τη Μαρίζας Κωχ ή συλλογές όπως η Λιλιπούπολη και ο Τεμπέλης δράκος. Πέρα όμως από τα παιδικά τραγούδια που ανέφεραν όλες ότι αξιοποιούν, σημειώσαμε τρεις (03) αναφορές σε δημοτικά/παραδοσιακά τραγούδια με αναφορές στη Δόμνα Σαμίου, άλλες τρεις (03) αναφορές σε έντεχνα τραγούδια (αναφέρθηκαν σε τραγουδοποιούς όπως τον Σωκράτη Μάλαμα ή τον συνθέτη Μάνο Χατζιδάκι), δύο (02) αναφορές σε μελοποιημένη ποίηση (ανέφεραν τους ποιητές Γιάννη Ρίτσο και Οδυσσέα Ελύτη) και μία (01) σε σύγχρονες επιτυχίες. Οι περισσότερες από αυτές (6 από τις 8) δεν χρησιμοποιούν αποκλειστικά παιδικά τραγούδια, αλλά εντάσσουν στο μάθημά τους

και τραγούδια ενηλίκων, ακόμη και κομμάτια σε ξένη γλώσσα, αρκεί να έχουν ποιότητα όπως αναφέρει μια χαρακτηριστικά.

«Χρησιμοποιούσα ελληνικά και ξένα κομμάτια πρόσεχα ιδιαίτερα τη μετάφραση, το κείμενο να είναι ποιοτικό. Και δεν ήταν μόνο παιδικά τα τραγούδια (...). Ήταν κριτήριο και το κείμενο», ΝΗΠ 6.

Αν και η συζήτηση αφορούσε τα παιδικά τραγούδια οι μισές νηπιαγωγοί του δείγματος ανέφεραν ότι αξιολογούν στη μαθησιακή διαδικασία και κλασική μουσική (με αναφορά στις 4 εποχές του Βιβάλντι), ενώ μία ανέφερε ότι χρησιμοποιεί θεματική μουσική από ταινίες και άλλη μία τροπάρια που τα χρησιμοποιούν κυρίως σε γιορτές.

Δύο νηπιαγωγοί από τις οκτώ που συμμετείχαν στην έρευνά μας δήλωσαν ότι χρησιμοποιούν αποκλειστικά παιδικά τραγούδια που σχετίζονται με το υπό διαπραγμάτευση θέμα.

«Ναι είναι παιδικά τραγούδια και τα περισσότερα πολλές φορές τα βλέπουμε και σε εικόνες στον υπολογιστή (βίντεο – ζουζούνια κλπ)», ΝΗΠ 7.

Αξίζει να αναφέρουμε ότι δύο νηπιαγωγοί σχολίασαν ότι δίνουν έμφαση στην οικογενειακή κουλτούρα των παιδιών και στις προτιμήσεις τους.

«Όλα τα είδη μουσικής, κλασική, παραδοσιακή μουσική, σύγχρονες επιτυχίες, ανάλογα με τα ακούσματα των παιδιών από το σπίτι», ΝΗΠ 1.

Μια άλλη ανέφερε ότι προσπαθεί να δημιουργήσει μουσικά ερεθίσματα και πέρα από την οικογενειακή κουλτούρα.

«Μεγάλη ποικιλία, αρκεί να τους το καλλιεργείς, να τους δώσεις ευκαιρίες άσχετα από τα στάνταρ που έχουνε από το σπίτι τους, μπορείς να τους καλλιεργήσεις πάρα πολύ το μουσικό τους ένστικτο», ΝΗΠ 3.

Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης αναφερθήκαμε στον τρόπο με τον οποίο γίνεται η ακρόαση των τραγουδιών σχεδόν όλες οι νηπιαγωγοί (7/8) ανέφεραν ότι τα τραγουδούν οι ίδιες στα παιδιά. Οι περισσότερες (7/8) για την ακρόαση των τραγουδιών χρησιμοποιούν συνδυαστικά και μέσα όπως you tube ή Cd player. Μόνο μία ανέφερε ότι δεν χρησιμοποιεί υπολογιστή ή κάποιο άλλο μέσο, γιατί πιστεύει ότι αποσπά την προσοχή των παιδιών.

«Προτιμώ να τα τραγουδάω η ίδια, παρά να τους βάζω να τα ακούνε και να βλέπουνε στον υπολογιστή γιατί συνήθως τους αποσπά την προσοχή»,
NHΠ 1.

Τα Cd player είναι πιο δημοφιλή στις τάξεις του νηπιαγωγείου (τα ανέφεραν 6 φορές) παρά το you tube, το οποίο καταμετρήσαμε δύο φορές. Έχει ενδιαφέρον να αναφέρουμε ότι υπάρχουν νηπιαγωγοί που προτιμούν πρώτα να τραγουδήσουν οι ίδιες τα τραγούδια και μετά να ακούσουν τις αυθεντικές εκτελέσεις από το Cd player ή το you tube, ενώ άλλες προτιμούν να χρησιμοποιούν πρώτα το cd player ή το youtube και μετά τη φωνή τους. Ενδεικτικά παραθέτουμε δύο σχετικά παραδείγματα:

«Χρησιμοποιώ τα πάντα. Αρχικά, τη φωνή μου σαν πρώτη βάση και στη συνέχεια στο CD, τα χρησιμοποιώ όλα», NHΠ 4.

«Πριν ξεκινήσω να το λέω εγώ τους το βάζω πρωτίστως να το ακούσουμε όλοι μαζί από το pc ή cd player, για να έχουν μια ακουστική πρώτη άποψη, από την αρχή μέχρι το τέλος», NHΠ 2.

Τέλος, αξίζει να σημειώσουμε ότι μία νηπιαγωγός ανέφερε ότι αναφορικά με τον τρόπο ακρόασης των τραγουδιών, εκτός από τις δικές της πρακτικές, ακολουθεί και τις προτάσεις των παιδιών, ενώ μία ακόμη ανέφερε ότι χρησιμοποιεί και τα μουσικά όργανα της τάξης αν χρειαστεί για να συνοδεύσουν τα τραγούδια.

«Ο, τι τους βοηθάει να το μάθουν πιο εύκολα, να τους ευχαριστήσει, θα το χρησιμοποιήσω», NHΠ 4.

«Κάποιες φορές, σε τραγούδια που το υποστηρίζουν, χρησιμοποιούμε και μουσικά όργανα», NHΠ 8.

Συνοψίζοντας, σε ό,τι αφορά αυτό το σημείο των συνεντεύξεων φαίνεται ότι οι νηπιαγωγοί του δείγματός μας αξιοποιούν όλες σχεδόν καθημερινά τραγούδια στους εκπαιδευτικούς τους σχεδιασμούς. Αντλούν τα τραγούδια που αξιοποιούν στην τάξη τους, από τις κλασικές ή πιο σύγχρονες παιδικές συλλογές και από μία ευρεία ποικιλία ειδών: παραδοσιακά τραγούδια, έντεχνα, μελοποιημένη ποίηση, σύγχρονες επιτυχίες. Δεν περιορίζονται μόνο σε τραγούδια, αλλά επιλέγουν και ορχηστρικά μουσικά κομμάτια από κλασική μουσική ή μουσική κινηματογράφου. Μερικές από τις νηπιαγωγούς προσπαθούν να αφογκραστούν τις προτιμήσεις των παιδιών ή τα ακούσματά τους από το σπίτι, ενώ δεν έλλειψε και η αναφορά σε ερεθίσματα πέρα

από αυτά της οικογένειας. Ο τρόπος ακρόασης των τραγουδιών στην τάξη είναι ως επί το πλείστον η εκτέλεσή τους από την ίδια την νηπιαγωγό που τα τραγουδάει η ίδια σε συνδυασμό με την ακρόαση τους από cd player ή εναλλακτικά από το youtube.

Αξιοποίηση παιδικών τραγουδιών στη μαθησιακή διαδικασία

Κατά τη διάρκεια της συνεντεύξεων αναφερθήκαμε στον τρόπο με τον οποίο αξιοποιούν οι νηπιαγωγοί τα παιδικά τραγούδια στη μαθησιακή διαδικασία. Όλες, δηλαδή και οι οκτώ νηπιαγωγοί που συμμετείχαν στην έρευνα, ανέφεραν ότι τα συνδέουν με το θέμα που πραγματεύονται κάθε φορά και τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες που υλοποιούν. Τις περισσότερες φορές τα παιδικά τραγούδια αποτελούν μέρος μιας δραστηριότητας. Κάποιες φορές αποτελούν το κυρίως θέμα της δραστηριότητας. Εκτός από τη σύνδεση των τραγουδιών με τις δραστηριότητες που υλοποιούνται στο νηπιαγωγείο, τα παιδικά τραγούδια τα αξιοποιούν οι νηπιαγωγοί και σε άλλες στιγμές της καθημερινής ζωής της τάξης. Τρεις φορές αναφέρθηκε η αξιοποίηση των τραγουδιών σε φάσεις χαλάρωσης στο νηπιαγωγείο στο ολοήμερο τμήμα ή προς το τέλος της ημέρας σε τάξεις πρωινής ζώνης ή σε στιγμές έντονης κινητικότητας από πλευράς των παιδιών.

«Καθημερινά όμως θα τραγουδήσουμε κάτι στο σχολείο. Είτε αυτό θα έχει να κάνει με το θέμα που διδάσκουμε π.χ. αν μιλάμε για τα ζώα του δάσους μπορεί να τραγουδήσουμε ένα τραγούδι για τον λύκο ή την αλεπού, ή έτσι, για να ξεκουραστούμε, να χαλαρώσουμε», ΝΗΠ 2.

«Μπορούσα και πιο εύκολα να περάσω την γνώση, να δημιουργήσω μια εμπύχωση στην ομάδα ή να μπορέσω μερικές φορές να την ησυχάσω όταν υπήρχε έντονη κινητικότητα», ΝΗΠ 6.

Οι ακροάσεις τραγουδιών στα νηπιαγωγεία συνδέονται και με το παιχνίδι και την διασκέδαση. Καταγράψαμε τρεις (03) αναφορές ότι παιδιά και νηπιαγωγός ακούνε τραγούδια στην τάξη για να παίξουν παιχνίδια, για να διασκεδάσουν τα παιδιά ή ως διάλειμμα από τις εργασίες στο νηπιαγωγείο.

«Έτσι για να περάσει ευχάριστα η ώρα ή για να τραγουδήσουμε να χορέψουμε μαζί, να παίξουμε κάποια παιχνίδια», ΝΗΠ 1.

«Η μουσική αξιοποιείται καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας, ακόμη και στο ελεύθερο παιχνίδι καθώς είναι και κάτι που τους χαλαρώνει μετά από το μάθημα», ΝΗΠ 7.

Οι νηπιαγωγοί ανέφεραν δύο (02) φορές ότι αξιοποιούν τα τραγούδια και στις θεσμοθετημένες σχολικές γιορτές.

«Οι γιορτές κατέχουν μεγάλο μέρος και πάντοτε πλαισιώνονται από τραγούδια», ΝΗΠ 4.

Από τις συνεντεύξεις φάνηκε ότι τα παιδικά τραγούδια έχουν μία λειτουργική χρήση στην καθημερινή ζωή της τάξης. Δύο (02) νηπιαγωγοί αναφέρθηκαν ότι χρησιμοποιούν τα παιδικά τραγούδια για να καλέσουν τα παιδιά σε κάποια γωνιά ή για να σηματοδοτήσουν μια συγκεκριμένη στιγμή ή τελετουργία.

«Ας πούμε μια φλογέρα ήταν σαν σύνθημα που ακουγόταν και μπορούσε να ξέρει κάθε παιδί τι θα ακολουθήσει και αυτή η μελωδία μας συγκέντρωνε στην αντίστοιχη γωνιά», ΝΗΠ 6.

«Το πρωί στην «Παρεούλα» όπου έχουμε το τραγούδι της Καλημέρας μέχρι το μεσημέρι με αφορμή κάποια κινητική δραστηριότητα (περπατώ περπατώ μες το δάσος όταν ο λύκος δεν είναι εδώ)», ΝΗΠ 7.

Στις συνεντεύξεις προσπαθήσαμε να δώσουμε ιδιαίτερη βαρύτητα στους στόχους και τις επιδιώξεις που έχουν οι νηπιαγωγοί όταν αξιοποιούν τραγούδια σε δραστηριότητες που υλοποιούν. Η απόλυτη πλειονότητά τους ανέφερε ότι συνδυάζουν τα παιδικά τραγούδια με στόχους από τη γλώσσα (6 αναφορές).

«Σίγουρα αναπτύσσεται η επικοινωνία και ο προφορικός λόγος, εκφράζονται πιο εύκολα μέσω των τραγουδιών και μαθαίνουν ταυτόχρονα καινούριες λέξεις – έννοιες», ΝΗΠ 7.

Μερικές ανέφεραν επιπλέον (3 φορές) ότι τα τραγούδια μπορούν να συνδεθούν με στόχους από όλα τα γνωστικά αντικείμενα εν δυνάμει. Επιπλέον, κάποιες ανέφεραν τα μαθηματικά (2 φορές), και δημιουργικούς μαθησιακού τομείς που προάγουν την έκφραση, όπως το θέατρο/χορός (2 φορές) και η μουσική (2 φορές).

«Για γνωριμία με το σώμα, προσωπική υγιεινή, αρίθμηση, παιχνίδια μνήμης, εκφορά λόγου, γενέθλια, εθνικές επετείους, δραματοποίηση, ανάλογα με το θέμα που δουλεύαμε ή που προέκυπτε», ΝΗΠ 6.

Οι περισσότερες αναφορές των νηπιαγωγών αφορούσαν δηλαδή μαθησιακές περιοχές και γνωστικά αντικείμενα που συνδέονται παραδοσιακά με αμιγώς γνωστικούς στόχους. Λιγότερες φορές οι νηπιαγωγοί ανέφεραν ότι συνδέουν τα τραγούδια με επιδιώξεις που έχουν να κάνουν με την συναισθηματική (3 φορές) και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών (3 φορές), ή με τις γιορτές (1 φορά).

«Ναι γιατί είναι πολύ σημαντικό. Άλλα είναι πιο συνεσταλμένα, άλλο είναι πιο δύσκολο στο να βγάλει και να ακούσει τη φωνή, οπότε το τραγούδι βοηθάει σ' αυτές τις ιδιαιτερότητες του κάθε παιδιού για να μπορέσει να εκφραστεί και να ξεπεράσει και τα προβλήματα που μπορεί να έχει (...)», ΝΗΠ 6.

Όταν ρωτήσαμε τις νηπιαγωγούς που πήραν μέρος στην έρευνά μας αν πιστεύουν ότι τα παιδικά τραγούδια συμβάλλουν στην ανάπτυξη προφορικού λόγου και αν ναι πώς, σχεδόν όλες (7/8) ήταν απόλυτα σύμφωνες χρησιμοποιώντας καταφατικά επιρρήματα όπως «βέβαια», «φυσικά» κ.λπ. ενώ μία συμφώνησε λέγοντας «αρκετά». Στο ερώτημα για το πώς συμβάλλουν τα παιδικά τραγούδια στην ανάπτυξη του προφορικού λόγου των παιδιών όλες ανέφεραν ότι τα παιδικά τραγούδια στο νηπιαγωγείο βοηθούν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους με καινούριες λέξεις ή εκφράσεις.

«Κάθε ξεχωριστό τραγούδι από αυτά αποτελεί και ένα διαφορετικό θέμα. Στην ουσία εκπονήθηκαν πέντε διαφορετικά project. Μέσα από αυτά τα τραγούδια και ο προφορικός τους λόγος αναπτύχθηκε και για το κάθε αντικείμενο ξεχωριστά διδάχτηκαν. Έτσι μέσα από τα τραγούδια ως αρχικό στόχο καταφέραμε και εμπλουτίσαμε και λεξιλόγιο και τις γνώσεις τους για όλα τα παραπάνω διδακτικά αντικείμενα», ΝΗΠ 2.

Περισσότερες από τις μισές (5/8) είπαν ότι βελτιώνεται η έκφραση των παιδιών επισημαίνοντας κυρίως την σωστή εκφορά λόγου.

«Τα παιδιά, μέσα από τα τραγούδια, μαθαίνουν καινούργιες λέξεις και εκφράσεις, καθώς, και σωστότερη άρθρωση αυτών των λέξεων, που μπορεί μέχρι πριν λίγο να τις πρόφεραν λανθασμένα. Επίσης, ακόμα και ο τόνος και η ένταση με την οποία μιλάνε μπορεί να βελτιωθεί. Για παράδειγμα, τα παιδιά τείνουν σε αυτή την ηλικία να φωνάζουν για να ακουστούν», ΝΗΠ 8.

Επίσης, κάποιες ανέφεραν ότι τα τραγούδια βοηθούν τα παιδιά στην ανάπτυξη του προφορικού τους λόγου γιατί τους βοηθούν να βελτιώσουν τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες, γεγονός που υπογραμμίζει την επικοινωνιακή διάσταση της γλώσσας.

«Τους δίνεται η αφορμή να μάθουν πληροφορίες και να ζητήσουν πληροφορίες για το θέμα του τραγουδιού, να ανταλλάξουν απόψεις, προσωπικές εμπειρίες», ΝΗΠ 4.

Συνοψίζοντας, από τις συνεντεύξεις αναδεικνύεται ότι και οι οκτώ νηπιαγωγοί που συμμετείχαν στην έρευνά μας αξιοποιούν τα παιδικά τραγούδια στο πλαίσιο των οργανωμένων δραστηριοτήτων και τα συνδέουν με στόχους ως επί το πλείστον που σχετίζονται με το γνωστικό αντικείμενο της γλώσσας. Όλες συμφωνούν ότι τα παιδικά τραγούδια συμβάλλουν στην ανάπτυξη του προφορικού λόγου των παιδιών, κυρίως, με τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου τους και την εκφραστική τους βελτίωση. Μερικές υπογραμμίζουν την συμβολή των τραγουδιών και στην ανάπτυξη των επικοινωνιακών δεξιοτήτων των παιδιών υποδηλώνοντας έτσι έμμεσα και την επικοινωνιακή διάσταση της γλώσσας. Τα τραγούδια, όπως ανέφεραν οι νηπιαγωγοί αξιοποιούνται επίσης και σε άλλες στιγμές της καθημερινής ζωής στο νηπιαγωγείο, όπως χαλάρωση, παιχνίδι, διασκέδαση, αλλά λιγότερο συχνά. Σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, η αξιοποίησή των τραγουδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία μπορεί να συνδεθεί και με άλλα γνωστικά αντικείμενα ή με την συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών.

Οργανωμένες δραστηριότητες με παιδικά τραγούδια

Μέσα από τις συνεντεύξεις που πήραμε από τις νηπιαγωγούς που συμμετείχαν στην έρευνα μας προσπαθήσαμε να διερευνήσαμε τον τρόπο και τις ενέργειες με τις οποίες οι νηπιαγωγοί σχεδιάζουν και υλοποιούν τις οργανωμένες

δραστηριότητες με τα παιδικά τραγούδια. Στον παρακάτω πίνακα προσπαθήσαμε να αποτυπώσουμε τα βασικά στάδια εξέλιξης μια δραστηριότητας με τραγούδια στο νηπιαγωγείο με τους συμμετέχοντες και τις ενέργειές τους. Αναδείχθηκαν δύο φάσεις και δύο άξονες δράσεων. Η πρώτη φάση αποτελεί τον βασικό κορμό των δραστηριοτήτων που ακολουθούν όλες οι νηπιαγωγοί του δείγματος ανεξάρτητα από την μετέπειτα εξέλιξη της δραστηριότητας. Η φάση αυτή λαμβάνει χώρα στην ολομέλεια στη γωνιά της παρεούλας. Στη δεύτερη φάση οι δραστηριότητες παίρνουν τρεις διαφορετικές κατευθύνσεις με έμφαση τη γλώσσα, τη μουσική και τα κινητικά παιχνίδια αντίστοιχα. Οι δύο άξονες που αναδείχθηκαν αφορούν τις ενέργειες νηπιαγωγού-παιδιών, τον τρόπο εμπλοκής τους και το είδος της μαθησιακής εμπειρίας που δομείται. Έτσι, στον πρώτο άξονα εμφανίζονται οι ενέργειες που έχουν πιο συστηματική εφαρμογή και μπορούμε να πούμε ότι είναι ο κυρίως τρόπος με τον οποίο δομούνται οι δραστηριότητες. Σε αυτόν έχει πιο κυρίαρχο ρόλο η νηπιαγωγός. Στον δεύτερο άξονα εμφανίζονται ενέργειες που εμπλέκουν τα παιδιά, τις ΤΠΕ ή οδηγούν σε σχέδια εργασίας και αντνακλούν πιο σύγχρονες παιδαγωγικές διαδικασίες που ωστόσο συμβαίνουν με μικρότερη συχνότητα.

Πίνακας 2. Μοντέλο δραστηριότητας με παιδικά τραγούδια, όπως αναδείχθηκε από τα δεδομένα των συνεντεύξεων

ΜΟΝΤΕΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΠΑΙΔΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ		
ΦΑΣΗ Α' (ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ)		
ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ	ΚΥΡΙΩΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ
ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΣ	Επιλέγει το τραγούδι συνήθως σε σχέση με το θέμα που πραγματεύεται	Επιλέγει το τραγούδι μαζί με τα παιδιά
ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΣ	Το διαβάζει ή τραγουδάει η ίδια	Ακρόαση από cd player/you tube
ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΣ	Εστιάζει στους στίχους/εικόνες του	Δίνει έμφαση στις εικόνες των

	τραγουδιού	στίχων
ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΣ- ΠΑΙΔΙΑ	Συζητούν: κατανόηση περιεχομένου, άγνωστες λέξεις/εκφράσεις, πληροφορίες	Προκύπτει δραστηριότητα ή project
ΦΑΣΗ Β' (ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ή/και ΟΜΑΔΕΣ)		
ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ	ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ	ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΑ ΚΙΝΗΤΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ
Αξιοποίηση εικονόλεξου, ευκαιρία για προφορικό και γραπτό λόγο, εκμάθηση γραμμάτων, σύνδεση φωνήματος-γραφήματος	Εκμάθηση τραγουδιού με παραλλαγές (όλοι μαζί, solo- tutti, με μιμικές κινήσεις) και εναλλαγές ρυθμού (αργά- γρήγορα, παλαμάκια), με μουσικά όργανα	Παραδοσιακά και σύγχρονα παιχνιδοτραγούδα

Όπως βλέπουμε στον πίνακα 2 οι νηπιαγωγοί είναι αυτές που επιλέγουν τις περισσότερες φορές τα τραγούδια, τα οποία είναι συνήθως σχετικά με το θέμα που έχουν προαποφασίσει να προσεγγίσουν ή αποτελούν τα ίδια τα τραγούδια το αντικείμενο/θέμα της δραστηριότητας. Όπως ανέφεραν, συγκεντρώνονται όλοι στην παρεούλα, διαβάζουν ή τραγουδούν οι ίδιες το τραγούδι, αναφέρονται στίχο-στίχο στο νόημα και το λεξιλόγιό του, εντοπίζουν άγνωστες ή δύσκολες λέξεις και αντλούν πληροφορίες από αυτό.

«Ξεκινώ διαλέγοντας το τραγουδάκι, εξηγούμε τις άγνωστες λέξεις, βλέπουμε τους στίχους, κάνουμε αρίθμηση στους στίχους (...) και από 'κει και πέρα ό, τι άλλο ήθελα να κάνω στη συνέχεια. Την ώρα που τραγουδάς και αναλύεις έναν στίχο τα παιδιά λένε πολλά πράγματα, οπότε προκύπτει και ο προφορικός λόγος. Ακόμη και ο γραπτός, αντιγράφοντας τους στίχους», ΝΗΠ 4.

Εναλλακτικά στο παραπάνω μοντέλο, οι νηπιαγωγοί επιλέγουν το τραγούδι μαζί με τα παιδιά, το ακούν πρώτα από το cd player ή το youtube. δίνεται έμφαση σε

κατανόηση περιεχομένου μέσα από τις εικόνες των στίχων και μπορεί να προκύψει και κάποια δραστηριότητα εκείνη την ώρα από τα παιδιά.

Μία φορά έγινε αναφορά σε project με αφορμή τα τραγούδια

«Ασχολήθηκα με τον Ελύτη ως project 4 μηνών. Αφού μιλήσαμε για τον ποιητή και τη ζωή του επικεντρωθήκαμε σε 5 τραγούδια που τα παρουσιάσαμε στο τέλος της χρονιάς με συνοδεία κιθάρας και δραματοποίηση», ΝΗΠ 2.

Η Φάση Β' είναι το «μετά την *παρεούλα*» και αφορά την έκβαση που παίρνει η δράση. Οι νηπιαγωγοί μέσα από τα παραδείγματα ενδεικτικών δραστηριοτήτων που περιέγραψαν αναφορικά με τα παιδικά τραγούδια αναφέρθηκαν σε δραστηριότητες που εστιάζουν: α) στη γλώσσα, β) στη μουσική, γ) στα παιχνιδοτραγούδια.

α) δραστηριότητες με έμφαση στη γλώσσα

Χρησιμοποιούν εικονόλεξα και δίνουν έτσι την ευκαιρία για επαφή και με τον προφορικό και με τον γραπτό λόγο, εκμάθηση γραμμάτων, σύνδεση γραφήματος-φωνής και γενικότερα φωνολογικής ενημερότητας. Από μερικές νηπιαγωγούς δίνεται έμφαση και στις εικόνες. Τις χρησιμοποιούν για την εκμάθηση λέξεων ή για ενίσχυση στην απομνημόνευση των στίχων.

«Συνήθως εκτός από το να τους το πω εγώ στην αρχή πρώτα σιγά σιγά και όχι τραγουδιστά, αν μπορώ τους το γράφω κιάλας και κάποιες λέξεις τις αντικαθιστώ με σκίτσα. Αντί να πω εγώ τη λέξη του σκίτσου τη λένε τα παιδιά», ΝΗΠ 1.

«Το «Από πού είσαι ποταμάκι», του Ζαχαρία Παπαντωνίου. Αυτό έχει μελοποιηθεί από τον Γιάννη Ζουγανέλη και αρέσει πάρα πολύ στα παιδιά το οποίο μπορεί να το κάνω ένα εικονόλεξο σε ομαδική εργασία. Δηλαδή «Από πού είσαι;» και να βάλω ποταμάκι σε ζωγραφιά, ζωγραφίστε μου ένα ποταμάκι και να γράψουμε τη λέξη από κάτω. Σε ομαδική εργασία λίγα λόγια γράφω εγώ και η λέξη είναι εικόνα. Οπότε πάει αυτόματα από ποιο γράμμα ξεκινάει το ποταμάκι», ΝΗΠ 5.

Τέσσερις φορές αναφέρθηκε ότι έγινε προσπάθεια οπτικοποίησης των στίχων μέσα από επεξεργασία των εικόνων τους ή τη χρήση εικονόλεξου .

«Αν μπορώ τους το γράφω κιόλας και κάποιες λέξεις τις αντικαθιστώ με σκίτσα», ΝΗΠ 1.

β) δραστηριότητες με έμφαση στη μουσική

Επίσης, χρησιμοποιούν τα τραγούδια ως γνωστικό αντικείμενο, δηλαδή τα τραγούδια είναι το θέμα με το οποίο θα ασχοληθούν. Μπορεί να χωριστούν σε ομάδες ή να τους δοθεί η ευκαιρία να τραγουδήσουν solo/tutti όπως ανέφερε μια νηπιαγωγός.

«να τα χωρίσουμε σε ομάδες ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους, άλλα με μουσικά όργανα , άλλα να τραγουδάνε ή αν κάποιο παιδί έχει ξεκάθαρο ταλέντο να του δώσεις την ευκαιρία να τραγουδήσει μόνο του και τα άλλα να επαναλαμβάνουν. Αυτό τα κάνει να είναι υπεύθυνα. Μαθαίνουν να συνεργάζονται. Και η χαρά είναι μεγάλη για όλους. Μπορεί να είχαν δύσκολες λέξεις και να μην μπορούσαν να τις πουν και με παιγνιώδη τρόπο να προσπαθούν να περάσουν ας πούμε το εμπόδιο κάπως έτσι», ΝΗΠ 3.

Ακόμη, μερικές νηπιαγωγοί είπαν ότι χωρίζουν τα παιδιά σε ομάδες ή ζευγαράκια και μπορεί να δώσουν και κάποια μουσικά όργανα, για να ενισχύσουν και το ομαδικό πνεύμα και να συνεργαστούν τα παιδιά. π.χ. να συγχρονιστούν. Δηλαδή, χρησιμοποιούν τα μουσικά όργανα ενισχύοντας έτσι την συνεργατικότητα στην προσπάθεια να συγχρονιστούν με αυτά, γίνονται εναλλαγές στον ρυθμό (αργά/γρήγορα), συνδυάζονται με κινήσεις ή παλαμάκια.

«Μπορεί να το πούμε μια φορά κανονικά όπως είναι ο ρυθμός του, αλλά μετά μπορεί να το πούμε πιο αργά, πιο γρήγορα χτυπώντας (τον ρυθμό) σε διάφορα μέρη του σώματος και αν είμαι τυχερή κάπου στη μέση της χρονιάς μπορεί να δώσω μουσικά όργανα», ΝΗΠ 1.

«Ακόμη τους χωρίζω σε ομάδες και παίρνουν τα ίδια. Άλλοι π.χ. παίρνουν τα τρίγωνα, άλλοι κλακέτες και άλλα διάφορα μουσικά όργανα, θα χωριστούν σε παρεούλες και κάθε ομάδα προσπαθεί να αποδώσει μετά το τραγούδι χτυπώντας», ΝΗΠ 3.

γ) δραστηριότητες με έμφαση στα παιχνιδιότραγουδα

Στις δραστηριότητες με παιχνιδιότραγουδα οι αναφορές που έκαναν οι νηπιαγωγοί ήταν περιορισμένες και συνοπτικές. Αναφέρθηκαν σε κινητικά παιχνίδια και άφησαν να εννοηθεί ότι παίζουν παιχνίδια με τραγούδια όπως π.χ. «Χαρωπά τα δυο μου χέρια τα χτυπό».

«Για παράδειγμα, όταν το θέμα μας είναι τα μέρη του σώματος τραγουδάμε το «Χαρωπά τα δύο μου χέρια τα χτυπό». Τροποποιώντας το τραγούδι μπορούμε να προσθέσουμε περισσότερους στίχους. Για παράδειγμα «Χαρωπά τα αυτάκια μου τραβώ... ή Χαρωπά την κοιλίτσα μου κουνώ...», ΝΗΠ 8.

Κάποιες γενικές διαπιστώσεις που μπορούμε να κάνουμε για τις δραστηριότητες με βάση τις αναφορές των νηπιαγωγών είναι πως οι νηπιαγωγοί του δείγματος δίνουν έμφαση εξίσου στη γλώσσα και την μουσική. Αν και στις απαντήσεις του αναφέρουν περισσότερο και ρητά πως συνδυάζουν τα παιδικά τραγούδια με τη γλώσσα, στα παραδείγματα δραστηριοτήτων που δίνουν παρατηρούμε και ενέργειες που σχετίζονται εύλογα με το γνωστικό αντικείμενο της μουσικής. Επίσης, παρατηρούμε μία βαθμιαία προσέγγιση, δηλαδή μία προσπάθεια από πλευράς τους να ακολουθήσουν για την προτεινόμενη δράση την πορεία από το απλό στο πιο σύνθετο, λαμβάνοντας προφανώς υπόψη το αναπτυξιακό στάδιο και ηλικία των μαθητών τους. Επίσης, παρατηρείται ότι δουλεύουν και με την ολομέλεια και με ομάδες. Οι ομάδες ωστόσο, δεν φαίνεται να αυτονομούνται ιδιαίτερα από την ολομέλεια και τον αρχικό σχεδιασμό της νηπιαγωγού. Κάποιες μάλιστα το αναγνωρίζουν:

«Παρόλο που η διδασκαλία τείνει να γίνει ομαδοκεντρική και αυτό προσπαθούμε, δεν είναι όμως πάντα έτσι και δεν μπορείς να το πετύχεις πάντα. Γίνεται σε μεγάλο βαθμό, αλλά υπάρχουν και δραστηριότητες στις οποίες, ενώ χωριζόμαστε σε ομάδες, δουλεύουμε ατομικά. Είναι πράγματα π.χ. ατομικές εργασίες που απαιτούν ατομική σκέψη, και είναι δραστηριότητες που χωριζόμαστε σε ομάδες και δουλεύουμε ομαδοσυνεργατικά», ΝΗΠ 2.

Οι νηπιαγωγοί του δείγματος χρησιμοποιούν ΤΠΕ κυρίως ως μέσο ακρόασης ή αναπαράστασης εικόνων. Δεν φάνηκε να χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ με τρόπο που να προσφέρει μία προστιθέμενη διδακτική αξία στις προτεινόμενες δράσεις τους.

«Συνήθως επιλέγω μόνο την μουσική και λίγο το βίντεο για αναπαράσταση κάποιων εικόνων, περισσότερο όμως προτιμώ να δείχνω εγώ και να εξηγώ με το σώμα ή γενικά με κινήσεις περί τίνος πρόκειται», ΝΗΠ 7.

«Εκτός από την χρήση ηχείου και CD Player για μουσική, κάποιες φορές όταν θέλουμε να συνδυάσουμε ένα τραγούδι με εικόνες, για την καλύτερη κατανόηση του, χρησιμοποιούμε φωτογραφίες ή τους δείχνουμε το αντίστοιχο βίντεο», ΝΗΠ 8.

Μία νηπιαγωγός δήλωσε χαρακτηριστικά πως συνειδητά δεν χρησιμοποιεί καθόλου Τ.Π.Ε σε δραστηριότητες με τα τραγούδια γιατί πιστεύει ότι η εικόνα θα αποσπάσει την προσοχή των παιδιών.

«Ειδικά στο τραγούδι προσπαθώ να μην χρησιμοποιήσω τόσο πολύ. Θα τους βάλω να ακούσουν αυτό που είναι να ακούσουν, αλλά όχι αποκλειστικά στον υπολογιστή. Τους αποσπά την προσοχή. Κοιτάνε την εικόνα και όχι τόσο το τραγούδι», ΝΗΠ 1.

Συνοψίζοντας αναδεικνύεται ότι οι νηπιαγωγοί υλοποιούν το μεγαλύτερο μέρος των δραστηριοτήτων στη γωνιά της ολομέλειας ανεξαρτήτως με το πώς θα εξελιχθούν στην πορεία. Στη συνέχεια, οι δραστηριότητες που ακολουθούν είναι δραστηριότητες με έμφαση στη γλώσσα, στη μουσική και δραστηριότητες με κινητικά παιχνίδια. Οι περισσότερες επιλέγουν τραγούδια σχετικά με το θέμα που έχουν προαποφασίσει ή ακόμη το τραγούδι είναι το ίδιο το θέμα. Σε μερικές περιπτώσεις οι δραστηριότητες επιλέγονται μαζί με τα παιδιά. Οι ακροάσεις των τραγουδιών γίνονται είτε με την ίδια τη νηπιαγωγό που τα τραγουδάει, είτε ακούγοντας το από cd player ή youtube. Το περιεχόμενο των δραστηριοτήτων είναι η γλώσσα, η μουσική και τα παιχνιδιοτραγούδα. Στις δραστηριότητες με έμφαση στη γλώσσα, οι νηπιαγωγοί δίνουν σημασία στην εικόνα, γι' αυτό και χρησιμοποιούν εικονόλεξα. Στις δραστηριότητες με έμφαση στη μουσική οι νηπιαγωγοί χρησιμοποιούν τα τραγούδια ως γνωστικό αντικείμενο και χωρίζονται σε ομάδες και

ζευγαράκια, χρησιμοποιώντας και μουσικά όργανα. Στα παιχνιδοτράγουδα, χρησιμοποιούν τα τραγούδια συνδυαστικά με κινητικά παιχνίδια. Τέλος, δουλεύουν και ατομικά και ομαδοσυνεργατικά (αν και το δεύτερο δεν είναι πάντα εφικτό), ανάλογα με το είδος των δραστηριοτήτων, ενώ οι περισσότερες χρησιμοποιούν Τ.Π.Ε. και κυρίως cd player, youtube/διαδίκτυο, σχεδόν αποκλειστικά ως μέσο ακρόασης.

Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα έρευνας

Φαίνεται να κυριαρχεί μία τεχνοκρατική αντίληψη του επαγγέλματος. Οι νηπιαγωγοί που συμμετείχαν στην έρευνα υιοθετούν δασκαλοκεντρική προσέγγιση στον τρόπο με τον οποίο σχεδιάζουν και υλοποιούν τις οργανωμένες δραστηριότητες αναφορικά με τα παιδικά τραγούδια, τις οποίες εμπλουτίζουν και με παιδοκεντρικά στοιχεία αφού λαμβάνουν υπόψη τα ενδιαφέροντα των παιδιών, τις ιδέες και τις εμπειρίες τους και δείχνουν ευέλικτες να προσαρμοστούν σε αυτές. Αξιοποιούν όλες σχεδόν καθημερινά τραγούδια στους εκπαιδευτικούς τους σχεδιασμούς, τα οποία αντλούν από τις κλασικές ή πιο σύγχρονες παιδικές συλλογές και από μία ευρεία ποικιλία ειδών: παραδοσιακά τραγούδια, έντεχνα, μελοποιημένη ποίηση, σύγχρονες επιτυχίες, ορχηστρικά μουσικά κομμάτια ή και από τις προτιμήσεις των παιδιών και τα ακούσματά τους από το σπίτι. Για την ακρόαση των τραγουδιών επιλέγονται δύο πρακτικές: η εκτέλεση από την ίδια την νηπιαγωγό και η ακρόαση από cd player ή το you tube.

Τα παιδικά τραγούδια αξιοποιούνται κυρίως στο πλαίσιο των οργανωμένων δραστηριοτήτων. Αξιοποιούνται επίσης και σε άλλες στιγμές για χαλάρωση, παιχνίδι, διασκέδαση, αλλά λιγότερο συχνά. Η αξιοποίηση των τραγουδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία συνδέεται συστηματικά με στόχους από το γνωστικό αντικείμενο της γλώσσας ενώ μπορεί να συνδεθούν και με άλλα γνωστικά αντικείμενα ή την συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών. Κοινή πεποίθηση όλων των νηπιαγωγών είναι ότι τα παιδικά τραγούδια συμβάλλουν στην ανάπτυξη του προφορικού λόγου των παιδιών κυρίως με τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου τους και την εκφραστική βελτίωση, αλλά και με την ανάπτυξη των επικοινωνιακών δεξιοτήτων των παιδιών.

Συνήθως τα παιδικά τραγούδια αξιοποιούνται στην ολομέλεια στη γωνιά της παρεούλας. Οι κύριες δραστηριότητες με τη χρήση παιδικών τραγουδιών αφορούν κυρίως το γνωστικό πεδίο της γλώσσας και της μουσικής και έπειτα τα κινητικά παιχνίδια. Οι δραστηριότητες και τα τραγούδια προαποφασίζονται από τις νηπιαγωγούς και σε κάποιες περιπτώσεις η επιλογή γίνεται μαζί με τα παιδιά. Η χρήση τεχνολογικών μέσων είναι περιορισμένη αφού αυτά χρησιμοποιούνται για να γίνουν οι ακροάσεις των τραγουδιών, όταν δεν τα τραγουδάει η ίδια η νηπιαγωγός. Για δραστηριότητες με γνωστικό αντικείμενο τη γλώσσα χρησιμοποιούν εικονόλεξα

και για τη μουσική χρησιμοποιούν συνήθως μουσικά όργανα και χωρίζονται σε ομάδες ή ζευγαράκια.

Από την έρευνά μας αναδεικνύεται ότι τα παιδικά τραγούδια χρησιμοποιούνται σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες που αποσκοπούν σε συγκεκριμένα γνωστικά αποτελέσματα που σχετίζονται κυρίως με την γλώσσα και την άντληση πληροφοριών και δευτερευόντως ως ένα μέσο καλλιέργειας δεξιοτήτων ακρόασης μουσικών τραγουδιών και ευρύτερης μουσικής παιδείας. Σε ό,τι αφορά τη γλώσσα, δίνεται έμφαση στον προφορικό λόγο. Αν ανατρέξουμε στο Πρόγραμμα Σπουδών για το νηπιαγωγείο (ΠΣΝ, 2011) το περιεχόμενο του προφορικού λόγου ορίζεται σε δεξιότητες επικοινωνίας ανάλογα με την περίσταση κάθε φορά, ερμηνεία κειμένων, δεξιότητες αφήγησης, περιγραφής και ανταλλαγή γνώσεων και απόψεων μέσω του διαλόγου και προτείνονται ενδεικτικά δράσεις έκθεσης στον προφορικό λόγο με τη βοήθεια υπολογιστή, τηλεόρασης, cd player και χρήση βίντεο. Από την ανάλυση των δεδομένων προκύπτει ότι οι δραστηριότητες που εμπλέκουν τα παιδικά τραγούδια μπορούν να εμπλουτιστούν με δράσεις συνεργατικού χαρακτήρα, με μεγαλύτερη εμπλοκή των παιδιών στο σχεδιασμό τους, με έμφαση στην πολυτροπικότητα και τη δημιουργική αξιοποίηση ΤΠΕ και με διεύρυνση της στοχοθεσίας, πέραν του εμπλουτισμού του λεξιλογίου κι έκφρασης των παιδιών προσχολικής ηλικίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Γκόρια, Σ. (2014). *Κατανόηση και παραγωγή πολυτροπικών κειμένων στην προσχολική ηλικία: η περίπτωση των χαρτών* (Διδακτορική Διατριβή). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Βόλος.
- Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. & Μπασαγιάννη Ε., (2008). *Οδηγός νηπιαγωγού – Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί Δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης*. Αθήνα: Ο.Ε.Δ.Β.
- Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.
- Κοψαλίδου Ε. & Στίγκα Κ. (2011). *Μουσικές προτάσεις για τη διδασκαλία της γαλλικής γλώσσας στη σύγχρονη ελληνική εκπαίδευση*. Εργαστήριο Τέχνης και Λόγου, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Αθηνών – ΕΕΜΑΠΕ.
- Ντίνας Δ. Κ. & Γιώτη Ε. (2016). *Ο Κριτικός Γραμματισμός στην Σχολική Πράξη: Αρχίζοντας από το νηπιαγωγείο*. Αθήνα: GUTENBERG
- Ντίνας, Κ. (χ.χ.α). *Διδακτική της μητρικής Γλώσσας*, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας, Τμήμα Νηπιαγωγών, Ανακτήθηκε 27/7/2018, από <https://eclass.uowm.gr/modules/document/?course=NURED147> .
- Ντίνας, Κ. (χ.χ.β.). *Διδακτική της μητρικής γλώσσας (συμπληρωματικές σημειώσεις)*, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Παιδαγωγική σχολή Φλώρινας, Τμήμα Νηπιαγωγών, Ανακτήθηκε 26/6/2020, από [ΓΛΩΣΣΑ\Συμπληρωματικές σημειώσεις Μητρικής.pdf](#)
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2014). *Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου. (Νέο πρόγραμμα σπουδών)*. Αθήνα.
- Τσιώλης, Γ. (2014). *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα*. Αθήνα: ΚΡΙΤΙΚΗ.
- Τσουμάνης, Σ. Α. (1995). *Μουσική αγωγή στο νηπιαγωγείο*. Αθήνα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΥΠ.Ε.Π.Θ. (2002), *Διαθεματικό ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.- ΑΠΣ) για το Νηπιαγωγείο και Προγράμματα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων*, Αθήνα.

Χατζησαββίδης Σ. (1997). *Πολυγραμματισμοί και διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας*. Διαθέσιμο στο [Πολυγραμματισμοί Χατζησαββίδης.pdf](#)

Χοντολίδου Ε. (1999). *Εισαγωγή στην έννοια της πολυτροπικότητας, Γλωσσικός υπολογιστής, Τόμος 1, 115-117*. Ανακτήθηκε 25/6/2020, από <http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko1st/default.htm>

Bryman, A. (2017). *Μέθοδοι κοινωνικής έρευνας*. Στο Αϊδίνης Αθ. (Επιμ.), (Π. Σακελλαρίου μετ.). Αθήνα: Gutenberg.

Παράρτημα

Παράδειγμα συνέντευξης.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αρχικά, θα ήθελα να σας ευχαριστήσω που συμμετέχετε στις συνεντεύξεις για την εκπόνηση της πτυχιακής μου εργασίας. Θα κάνουμε μια μικρή συζήτηση γύρω από έναν άξονα που αφορά δραστηριότητες σχετικά με την αξιοποίηση παιδικών τραγουδιών με στόχο την ανάπτυξη προφορικού λόγου.

ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Μιλήστε μου για την επιλογή σας να γίνετε νηπιαγωγός. Πώς προέκυψαν οι συγκεκριμένες σπουδές, το συγκεκριμένο επάγγελμα; Σας αρέσει; Πώς βιώνετε τον ρόλο σας ως νηπιαγωγός;

Ήταν συνειδητή επιλογή μου να γίνω νηπιαγωγός, όχι κατά λάθος. Μου αρέσει η ενασχόληση με μικρά παιδιά, συχνά λέω πως δεν μπορώ να ζήσω χωρίς να τριγυρνάνε παιδιά γύρω μου. Έδωσα δύο φορές Πανελλήνιες και παρότι περνούσα σε άλλες σχολές επέμενα να περάσω στην προσχολική. Ναι μου αρέσει πάρα πολύ η δουλειά μου, αν και είναι πολύ ψυχοφθόρα εξαιτίας κυρίως της ευθύνης που έχει η νηπιαγωγός όσον αφορά στην ασφάλεια των παιδιών πρωτίστως και δευτερευόντως στα διδακτικά αντικείμενα. Μετά από 28 χρόνια ενασχόλησης με νήπια δεν έχω μετανιώσει ποτέ για αυτήν την επιλογή μου. Εξακολουθώ το καλοκαίρι να ανυπομονώ να ανοίξουν τα σχολεία, παρά το γεγονός ότι, καθώς τα χρόνια περνάνε, οι αντοχές (σωματικές και ψυχικές) μειώνονται. Βιώνω τη δουλειά μου με ευχαρίστηση κυρίως και αγάπη. Θα ήταν ψέματα φυσικά αν έλεγα ότι δεν βιώνω σε κάποιες στιγμές άγχος, εκνευρισμό, πίεση και ψυχολογική κυρίως κούραση. Αυτό που με ταλαιπωρεί κυρίως είναι η κόπωση του λαιμού μου, ως εργαλείο της δουλειάς μου.

Ας μιλήσουμε λίγο για τις οργανωμένες δραστηριότητες. Ποιος είναι ο τρόπος που ακολουθείτε για να κάνετε οργανωμένες δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο; Δηλαδή πώς τις σχεδιάζετε;

Μετά από τόσα χρόνια δουλειάς πλέον ο τρόπος λειτουργεί σχεδόν αυτόματα. Στην αρχή κάθε μήνα συζητάμε στο Σύλλογο διδασκόντων με ποια θεματολογία θα ασχοληθούμε. Έτσι θέτουμε ένα γενικό πλάνο για όλον τον μήνα, χωρίς βέβαια αυτό να αποτελεί τροχοπέδη. Αν δεν μας βγει ή αν παρουσιαστεί κάποια άλλη ευκαιρία αλλάζουμε θέμα. Αν π.χ. διδάσκουμε την Άνοιξη, τη χωρίζουμε σε υποθέματα π.χ. έντομα- πουλιά-λουλούδια-φρούτα-καιρός. Στην πρώτη επαφή με τα παιδιά συνήθως κάνουμε τον γνωστό καταιγισμό ιδεών (τι γνωρίζουμε όλοι για το θέμα και τα καταγράφουμε.).Εννοείται πως διακριτικά βάζω κι εγώ εμβόλιμα τις δικές μου δραστηριότητες, που έχω σχεδιάσει, σύμφωνα με τις πρότερες γνώσεις των παιδιών και σύμφωνα με τα ενδιαφέροντά τους. Μπορείς να καταλάβεις τα παιδιά της τάξης σου τι είναι αυτό που τους ενδιαφέρει περισσότερο και να τα χρησιμοποιήσεις στη διδασκαλία. Από κει και πέρα μαζί ψάχνουμε εκτός από τον καταιγισμό ιδεών, τι γνωρίζουμε γι' αυτό το πράγμα, ψάχνουμε να βρούμε μαζί τι είναι αυτό που θα θέλαμε να μάθουμε γι' αυτό το θέμα και μετά ξεκινάμε την αναζήτηση.

Άρα για να καταλάβω πότε θεωρείτε πετυχημένη μια δραστηριότητα; Με ποιο κριτήριο;

Πετυχημένη και ολοκληρωμένη θεωρώ μια δραστηριότητα αν, εκτός από το να πετύχει τους στόχους της (πχ. Να μάθουν τα παιδιά να ξεχωρίζουν τα έντομα και να πουν πράγματα για τη ζωή των εντόμων κ.λπ.). Για μένα όμως το πιο σημαντικό, αυτό που με κάνει να καταλαβαίνω ότι έχει πετύχει η δραστηριότητα, είναι να έχει καταφέρει να κάνει να συμμετέχουν όλα τα παιδιά με χαρά κι ενδιαφέρον, κι όχι να βαριούνται και να περιμένουν πότε θα τελειώσει.

Έχει τύχει να αλλάξετε τη δραστηριότητά σας επειδή βαριόντουσαν;

Βεβαίως, πολλές φορές. Καμιά φορά οργανώνεις τη δραστηριότητα και μπορεί ένα ασήμαντο πράγμα να τους τραβήξει την προσοχή. Μου έχει τύχει ας πούμε να σχεδιάσω να διδάξω το διάστημα για μια εβδομάδα και ξαφνικά ανακαλύψανε ένα σκοτωμένο

ζουζούνι, επειδή είχαμε κάνει και πρόσφατα απεντόμωση στο σχολείο, ό, τι κι αν έλεγα εγώ για τον Δία και τον Κρόνο έπεφτε κάτω. Όλο τους το ενδιαφέρον ήταν εκείνο το ζουζούνι. Ε σταμάτησα εκείνη την ημέρα και ξεκίνησα να μιλάω για τα ζουζούνια. Ποτέ δεν μπορείς να πεις αυτό σχεδίασα αυτό θα κάνω είτε θέλετε είτε όχι.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ

Χρησιμοποιείτε παιδικά τραγούδια στο μάθημα που κάνετε; Πόσο συχνά;

Ναι χρησιμοποιώ τραγούδια. Η αλήθεια είναι ότι όσο περνούν τα χρόνια χρησιμοποιώ λιγότερο, λόγω κούρασης της φωνής. Καθημερινά όμως θα τραγουδήσουμε κάτι στο σχολείο. Είτε αυτό θα έχει να κάνει με το θέμα που διδάσκουμε π.χ. αν μιλάμε για τα ζώα του δάσους μπορεί να τραγουδήσουμε ένα τραγούδι για τον λύκο ή την αλεπού, ή έτσι, για να ξεκουραστούμε, να χαλαρώσουμε. Μπορεί να τραγουδήσουμε ένα τραγούδι που θα ζητήσουν τα παιδιά χωρίς κανέναν ιδιαίτερο σκοπό. Πιστεύω φτάνει αυτό που για ό, τι κάνουμε πρέπει να έχω έναν σκοπό συγκεκριμένο και έναν στόχο. Αυτό το βλέπουμε κυρίως στα θεωρητικά. Στα πρακτικά δεν είναι έτσι. Στην πρακτική ενασχόληση κάνεις και κάποια πράγματα χωρίς ιδιαίτερο στόχο. Αν θέλετε τη γνώμη μου αυτά που δεν έχουν και ιδιαίτερο στόχο, αυτά είναι που διασκεδάζουν περισσότερο τα παιδιά.

Ποια τραγούδια χρησιμοποιείτε; Δώστε μου ένα παράδειγμα, δηλαδή έναν τίτλο ή κάποιον δημιουργό, κάποια συλλογή. Είναι παιδικά ή όχι;

Επειδή είμαι και από τις παλαιότερες, όταν τελείωσα τη σχολή μου, ήταν πολύ περιορισμένο το εύρος και η γκάμα των τραγουδιών. Κυρίως οι περισσότερες δουλεύαμε με Καψάσκη. Περνώντας όμως τα χρόνια περάσαμε από πάρα πολλούς τραγουδοποιούς θα έλεγα, παιδικούς τραγουδοποιούς όπως ο Θεοδωράκης, ο Χαραλάμπους και διάφοροι άλλοι, περάσαμε από διάφορα στάδια. Σήμερα και το εύρος των τραγουδιών και των παιδικών αλλά και ευρύτερα είναι τεράστιο. Μπορούμε να τραγουδήσουμε τραγούδια έντεχνα, μπορούμε να ακούσουμε μουσική λαϊκή και χρησιμοποιώ διάφορα έντεχνα παιδικά τραγούδια που υπάρχουν πολλά. Π'Χ, <<Λάχανα και χάχανα>> Αρβανιτάκη, Μάλαμα, Λοϊζο, Θεοδωράκη, Αλεξίου, Γαλάνη

κλπ. Άλλα είναι παιδικά κι άλλα όχι. Τώρα πια όταν πάω να τους βάλω κάτι λένε «μας το έβαλε και η μαμά στο σπίτι. Οπότε τους είναι γνωστά. Το βουνό ας πούμε του Μάλαμα είναι ένα μεγάλο τραγούδι και έχει και πολλούς στίχους, όμως βλέπω ότι το ξέρουνε ήδη από το σπίτι ή το «Τα παιδιά ζωγραφίζουν στον τοίχο» και διάφορα άλλα τέτοια.

Τα τραγουδάτε η ίδια, μαζί με τα παιδιά; με συνοδεία μουσικών οργάνων ή από υπολογιστή ή cd player;

Συνήθως πριν να διδάξω ένα τραγούδι πρώτα θέλω να τους το βάλω να το ακούσουν. Πλέον και τα κλασικά παιδικά τραγούδια της Καψάσκη ας πούμε, τα παλιά ακόμα και αυτά υπάρχουν πλέον στο YouTube. Πριν ξεκινήσω να το λέω εγώ τους το βάζω πρωτίστως να το ακούσουμε όλοι μαζί από το pc ή cd player, για να έχουν μια ακουστική πρώτη άποψη, από την αρχή μέχρι το τέλος. Μετά τους ρωτάω αν τους άρεσε, συζητάμε, κοιτάω αν είναι κάτι που δεν κατάλαβαν μέσα και αν θέλουν και τους άρεσε να το μάθουμε και εμείς. Συνήθως ξεκινάμε να το λέμε κομματάκι κομματάκι. Πρώτα λέμε τους στίχους, για να εντοπίσουμε άγνωστες λέξεις. Τα παιδιά δεν μπορούν να μάθουν κάτι, αν δεν γνωρίζουν την έννοια αυτού που λέει, την έννοια του στίχου εννοώ. Αφού λοιπόν το μαθαίνουμε κομματάκι κομματάκι στο τελικό στάδιο ενώνουμε όλα τα κομμάτια μαζί. Φροντίζουμε να μην είναι και τίποτα τεράστια. Δυο στροφές-δυο κουπλέ και ένα ρεφραίν- κάπως έτσι. Μετά το συζητάμε να καταλάβουμε τα λόγια του και μετά το μαθαίνουμε κομμάτι κομμάτι, βάζοντας και κάποιες χειρονομίες γιατί βοηθούν στην απομνημόνευση των στίχων.

Με ποια ευκαιρία τα αξιοποιείτε; Πώς τα εντάσσετε στο μάθημά σας;

Μπορεί για κάποιο λόγο να το εντάξω στο μάθημα μου συνδέοντάς το με εκείνο. Ας πούμε το «Δυο καρδιές και έναν ήλιο στη μέση», εκείνο συνήθως το διδάσκουμε όταν μιλάμε για ειρήνη, για φιλία για αδελφосύνη. Μπορείς να το εντάξεις μέσα. Ή «Τα παιδιά όλου του κόσμου», ή την «Ειρήνη» του Ρίτσου, αυτά μπορείς να τα εντάξεις με το διδακτικό αντικείμενο. Υπάρχουν όμως και κάποια τραγούδια τα οποία τα λες έτσι για να διασκεδάσεις εκείνη την ώρα, χωρίς ιδιαίτερο στόχο. Και τους αρέσει να βάζεις μέσα και κίνηση να μην είναι στατικό. Επίσης όταν τους διδάσκω ένα τραγούδι ας

πούμε φέτος τα Χριστούγεννα ανεβάσαμε την Παπλωματού και η Παπλωματού έχει ένα πάρα πολύ ωραίο τραγούδι, με δύσκολες λέξεις όμως και με δύσκολα νοήματα. Όταν δίδαξα το διάστημα τους μάθαμε τη « Μάγια την αστραφτερή» ή την πούλια που είχε 7 παιδιά. Πιστεύω πως δεν μπορεί να υπάρχει ένα γιατί κι ένας στόχος για όλα τα πράγματα. Για να καταλάβουν εκτός από το να εξηγήσεις πρώτα τους στίχους, να κάνεις και με τα χέρι σου κάποιες κινήσεις που παραπέμπουν στον στίχο, τότε τα παιδιά απομνημονεύουν πολύ πιο εύκολα το τραγούδι.

**Με ποιους μαθησιακούς στόχους συνδυάζετε την αξιοποίηση των τραγουδιών;
Από την εμπειρία σας μπορείτε να σκεφτείτε τώρα κάποιους;**

Μαθησιακούς στόχους ειδικά στο τραγούδι δεν έχω ιδιαίτερους εκτός και αν διδάξεις κάτι με θέμα τη μουσική, με διδακτικό αντικείμενο τη μουσική, μόνο τότε. Αν θέλεις ας πούμε να διδάξει το αργό, το σιγανό, το γρήγορο, τα τέταρτα, τα όγδοα. Θα παίζεις μια πολύ γρήγορη μουσική ή πολύ αργή, αυτοί είναι ιδιαίτεροι μαθησιακοί στόχοι και αν το συνδέσεις όπως είπα πριν με το διδακτικό αντικείμενο. Και ένα τρίτο χωρίς ιδιαίτερο μαθησιακό στόχο. Μόνο την ευχαρίστηση και τη διασκέδαση της στιγμής.

Πιστεύετε ότι αξιοποίηση των τραγουδιών είτε παιδικών είτε όχι συμβάλει στην ανάπτυξη του προφορικού λόγου των παιδιών; Πώς;

Φυσικά. Κάθε τι που προκαλεί τα παιδιά να εκφραστούν προφορικά(πως πέρασα χτες- αφήγηση παραμυθιού δανειστικής βιβλιοθήκης, εκμάθηση τραγουδιού) όλα συντελούν στην ανάπτυξη και παραγωγή προφορικού λόγου. Μέσα από το τραγούδι θα μάθουν καινούριες λέξεις, αλλά θα μάθουν πληροφορίες για πρόσωπα και πράγματα. Οι λέξεις στιχουργός, συνθέτης, στίχος, ρυθμός κλπ. Θα ψάξουμε στο διαδίκτυο να βρούμε τη φωτογραφία του θα δούμε ποιος είναι. Αλλά και πληροφορίες για τους ήρωες των τραγουδιών. Πχ. Στο τραγούδι «θα βρεθούμε ξανά», θα μάθουν τι ήταν ο Σολωμός, Σεφέρης Μακρυγιάννης, ποιοι ήταν, τι έκαναν. Άρα είναι εμπλουτισμός λεξιλογίου γιατί μαθαίνουν καινούριες λέξεις μέσα από τα τραγούδια.

Το έχετε παρατηρήσει αυτό που λέτε στα χρόνια που είστε στην τάξη; Θέλετε να μου δώσετε ένα παράδειγμα; Θέλετε να μου περιγράψετε μια δραστηριότητα με παιδικά τραγούδια και γλώσσα αν έχετε κάνει;

Πριν 2 χρόνια ασχολήθηκα με τον Ελότη ως project 4 μηνών. Αφού μιλήσαμε για τον ποιητή και τη ζωή του επικεντρωθήκαμε σε 5 τραγούδια που τα παρουσιάσαμε στο τέλος της χρονιάς με συνοδεία κιθάρας και δραματοποίηση.

- <https://www.youtube.com/watch?v=P5nf42-PkHg> Σε αυτό έμαθαν τα πάντα για τους αστερισμούς και το διάστημα
- <https://www.youtube.com/watch?v=vIVqEfpMAys> Σε αυτό έμαθαν τα πάντα για την ποδηλασία, ως άθλημα κλπ
- <https://www.youtube.com/watch?v=yqxbXiEuuII&t=11s> Σε αυτό έμαθαν τα πάντα για το ελληνικό καλοκαίρι και τα νησιά του Αιγαίου, αλλά και τα έντομα
- <https://www.youtube.com/watch?v=UjnH2A4SF8M> Σε αυτό έμαθαν τα πάντα για τα λουλούδια της Άνοιξης, τα πουλιά, αλλά και για τα παλιά παιχνίδια.
- https://www.youtube.com/watch?v=rKwKMPYa_Vo Σε αυτό έμαθαν τα πάντα για τον κόσμο της θάλασσας και ό,τι ζει μέσα της.

Κάθε ξεχωριστό τραγούδι από αυτά αποτελεί και ένα διαφορετικό θέμα. Στην ουσία εκπονήθηκαν πέντε διαφορετικά project. Μέσα από αυτά τα τραγούδια και ο προφορικός τους λόγος αναπτύχθηκε και για το κάθε αντικείμενο ξεχωριστά διδάχτηκαν. Έτσι μέσα από τα τραγούδια ως αρχικό στόχο καταφέραμε και εμπλουτίσαμε και λεξιλόγιο και τις γνώσεις τους για όλα τα παραπάνω διδακτικά αντικείμενα. Ο όρος μου «τα πάντα» είναι δόκιμος εννοώντας ότι έγινε παράλληλα ένα δεύτερο project για κάθε τραγούδι, ανάλογο με τη θεματολογία του, προκαλώντας φυσικά ανάπτυξη προφορικού λόγου.

Αν δεν έχετε κάνει πώς νομίζετε ότι θα την κάνατε αξιοποιώντας ένα τραγούδι για να επιδιώξετε στόχους που σχετίζονται με τη γλώσσα; και πιο συγκεκριμένα με τον προφορικό λόγο;

Θεωρώ πως η απάντηση δόθηκε παραπάνω.

Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες ή ο καθένας μόνος του; Όταν είναι σε ομάδα έχουν έναν κοινό σκοπό; Δηλαδή δουλεύουν ομαδοσυνεργατικά;

Σε όλα, χρησιμοποιούνται και οι δύο τρόποι. Παρόλο που η διδασκαλία τείνει να γίνει ομαδοκεντρική και αυτό προσπαθούμε, δεν είναι όμως πάντα έτσι και δεν μπορείς να το πετύχεις πάντα. Γίνεται σε μεγάλο βαθμό, αλλά υπάρχουν και δραστηριότητες στις οποίες, ενώ χωριζόμαστε σε ομάδες, δουλεύουμε ομαδοσυγκεντρωτικά. Είναι πράγματα πχ, ατομικές εργασίες που απαιτούν ατομική σκέψη, και είναι δραστηριότητες που χωριζόμαστε σε ομάδες και δουλεύουμε ομαδοσυνεργατικά. Μοιραζόμαστε τα κομμάτια μια δραστηριότητας, τα δουλεύουμε σε ομάδες, ή τα ενώνουμε όλα μαζί για ένα κοινό αποτέλεσμα πχ κατασκευή μιας ομαδικής ζωγραφικής (χωρισμός σε 4 ομάδες, όπου ο καθένας θα ζωγραφίσει ένα δέντρο στην αντίστοιχη εποχή. Και σε άλλα θέματα όχι μόνο στις κατασκευές.

Χρησιμοποιείτε συνδυαστικά και την τεχνολογία (ΤΠΕ;) Πώς;

Χρησιμοποιώ την τεχνολογία σε τρεις κατευθύνσεις. Αρχικά, ως αυτοσκοπό, δηλαδή το διδακτικό αντικείμενο είναι ο υπολογιστής. Μαθαίνω τι είναι αυτό το εργαλείο, τα μέρη του, την οθόνη, την κεντρική μονάδα, μαθαίνω να ζωγραφίζω, να γράφω πολύ απλά πράγματα όπως το όνομά μου, να το αποθηκεύω και να το εκτυπώνω. Το δεύτερο κομμάτι είναι το «παιχνίδι» λογισμικών μέσω του υπολογιστή. Υπάρχουν πολλά εγκεκριμένα λογισμικά και αν μπορούμε και εμείς να κάνουμε κάποια λογισμικά διαδραστικά είτε με Power Point είτε με κάποιες άλλες εφαρμογές. Ένα τρίτο κομμάτι του υπολογιστή για μένα είναι η εμποδοτική του χρήση, δηλαδή το διαδίκτυο θα μου προσφέρει την ευκαιρία να δείξω στα παιδιά πράγματα που μπορεί να μην έχουν δει ποτέ τους όπως μια προσγείωση αεροπλάνου. Άρα μια φορά την εβδομάδα συνήθως στο τέλος του διδακτικού αντικειμένου, μπορώ να χρησιμοποιήσω εμποδοτικά το YouTube, για να τους λύσω κάποιες απορίες. Τόσα χρόνια τους τα δείχναμε με εικόνες αλλά λόγω της φθοράς τους με το πέρασμα των χρόνων, όμως αλλιώς προσεγγίζεται το ενδιαφέρον τους με την κίνηση του υπολογιστή. Και μία τέταρτη χρήση του υπολογιστή πολύ πιο περιορισμένη, είναι όταν θέλουμε να τους δείξουμε κάτι χωρίς ιδιαίτερο στόχο, διότι παρόλο που δεν ακολουθεί την σύγχρονη διδακτική εγώ το εντάσσω μέσα στο όραμά μου γιατί βλέπω ότι ευχαριστεί τα παιδιά. Δηλαδή αν τα δω πολύ αναστατωμένα μετά το διάλειμμα ναι, θα τους βάλω κάτι για να δουν. Αυτό το κάτι θα

είναι πάντα «καλό». Υπάρχουν κάποια παραμυθάκια με διάρκεια το πολύ δέκα λεπτών που θα το βάλω μόνο και μόνο για να το δουν και να χαλαρώσουν, χωρίς ιδιαίτερο σκοπό.